

§ 1 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Centerpartiets riksdagsgrupp anmält Anne-Li Sjölund som suppleant i civilutskottet och i trafikutskottet under Emil Källströms ledighet samt som suppleant i finansutskottet, i skatteutskottet, i justitieutskottet, i socialförsäkringsutskottet, i socialutskottet, i kulturutskottet, i utbildningsutskottet, i miljö- och jordbruksutskottet, i näringsutskottet, i arbetsmarknadsutskottet och i EU-nämnden.

Andre vice talmannen förklarade vald *under tiden den 22 september 2020–31 mars 2021* till

suppleant i finansutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i skatteutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i justitieutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i civilutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i socialutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i kulturutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i utbildningsutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i trafikutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i näringsutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i EU-nämnden
Anne-Li Sjölund (C)

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Proposition
2020/21:9 till finansutskottet

Motioner
2020/21:149 och 158 till skatteutskottet
2020/21:126–128, 147 och 157 till försvarsutskottet
2020/21:32 till konstitutionsutskottet
2020/21:86, 143, 146 och 148 till näringsutskottet
2020/21:102, 140 och 144 till miljö- och jordbruksutskottet
2020/21:142 till skatteutskottet

EU-dokument
COM(2020) 568 till trafikutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 12 november*.

*Svar på
interpellationer*

§ 3 Svar på interpellation 2019/20:462 om åtgärder för att minska gifterna i Östersjöns fisk

Anf. 1 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):
Fru talman! Lars Beckman har frågat mig vilken analys jag gjort kring orsakerna till att gifterna i fisk ökar i Sverige och vad jag och regeringen hittills gjort för att minska gifterna i våra hav samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska gifterna i fisk. Vidare frågar Lars Beckman vilka konkreta åtgärder jag tänker vidta för att hämta upp gifttunnor i Östersjön. Till sist frågar han också vilken konsekvensanalys som har gjorts inför annulleringen av utsläppsrätter och om kostnaderna ställts mot andra miljö- och klimatåtgärder som Sverige kan vidta, till exempel i arbetet för en renare Östersjö.

Feta fiskar från Östersjön innehåller höga halter av miljögifter. Livsmedelsverket undersöker varje år halterna av dioxin och PCB i Östersjöfisk. I lax såg man 2018 att halterna var lägre än tidigare år, medan de 2019 hade ökat sedan året innan. Över en femårsperiod från 2014 till 2019 kan

man ändå se en tendens till sjunkande halter. För att kunna följa halterna av miljögifter i bland annat Östersjön är miljöövervakningen avgörande. Regeringen har därför gjort flera satsningar på miljöövervakning av hav och vatten och föreslår ytterligare satsningar i budgetpropositionen för 2021.

Även om halterna av miljögift i Östersjöfisk tycks sjunka under en femårsperiod är de oroväckande höga. Det behövs därför fortsatta åtgärder. Regeringen har genom stora satsningar på rent hav avsatt medel sedan 2018 för att få bort miljögifter från våra hav och vatten, bland annat genom att sanera förorenade sediment och miljöfarliga vrak samt minska utsläppen av läkemedelsrester. Alla dessa åtgärder syftar till att avgifta havet och bidra till att halterna av miljögift i fisk fortsätter att minska.

Fru talman! Som jag har redogjort för vid tidigare tillfällen är sanering av miljögifter en prioriterad fråga för regeringen. Regeringen har gjort stora satsningar för att öka takten i saneringsarbetet. En viktig utgångspunkt är att statliga medel ska användas när det inte finns någon som kan hållas ansvarig för kostnaderna. Under 2020 har regeringen också avsatt 27 miljoner kronor till berörda myndigheter för ett särskilt uppdrag som ska ta ett större grepp om föroreningarna i Sveriges hav och vatten. Detta uppdrag kan bidra till bättre kunskap om de dumpade gifttunnorna samt andra föroreningar i våra hav och vatten. Jag aviserade dessutom nu i veckan att regeringen föreslår ytterligare 350 miljoner kronor i budgetpropositionen till saneringsanslaget 2021 för att minska spridning av miljögifter.

Vad gäller annulleringarna vill jag börja med att klargöra att det inte handlar om utsläppsrätter inom EU ETS, utsläppshandelssystemet, utan om utsläppsenheter under EU:s ansvarsfördelningsbeslut och Kyotoprotokollet. Riksdagen har i budgetpropositionen 2020 bemyndigat regeringen att genomföra dessa annulleringar.

Under EU:s ansvarsfördelningsbeslut kan handel med utsläppsenheter endast ske bilateralt mellan medlemsstater. Hittills har bara enstaka transaktioner genomförts, och priset sätts ofta som en del av en större överenskommelse mellan länder. Det saknas ett marknadspris. Mot bakgrund av detta bedömer regeringen att inget ekonomiskt värde kan anges för det svenska överskottet. Genom att annullera utsläppsenheter som vi inte behöver minskar vi samtidigt EU:s totala utsläppsutrymme, vilket ökar omställningstrycket i andra medlemsländer. Vad gäller Kyotoprotokollet kommer Sverige inte att ha behov av alla förvärvade utsläppsrätter för att nå sina klimatmål, och regeringen anser därför att det bästa för klimatet även här är att annullera dem.

Sammanfattningsvis är värdet på dessa utsläppsenheter litet och osäkert. Lars Beckmans uppgift om deras värde stämmer alltså inte. Klimatnyttan från dessa enheter är större om de annulleras. Regeringens politik är inriktad på att minska utsläppen både i Sverige och utomlands. Annuleringen av utsläppsenheter är bara ett av flera verktyg. Regeringen gör samtidigt stora satsningar för ett renare hav och minskade miljögifter i våra hav och vatten, till exempel i Östersjön. Det handlar alltså inte om antingen eller. Regeringen gör både och.

Prot. 2020/21:10
18 september

Svar på
interpellationer

Anf. 2 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Bakgrunden till den här interpellationen är att det finns 23 000 dumpade gifttunnor mellan Sundsvall och Gotland. Och som statsrådet sa finns det gift längs kusten vid Gävleborg, där det funnits pappersmassatillverkning i vilken man har använt kvicksilver. I det fallet handlar det i och för sig inte om dumpning.

Fru talman! Tänk dig att du är engagerad miljöperson. Tänk dig att du engagerar dig i ett miljöparti. Tänk dig, fru talman, att du får bli miljöminister. Tänk dig, fru talman, att du vet att det finns tio ton kvicksilver dumpade bara mellan Sundsvall och Gotland. Tänk, fru talman, vilka bra saker du då skulle kunna göra för miljön.

Vad gör man? Man subventionerar elcyklar för 1 ½ miljard. Det tyckte man var rimligt. Jag tycker att det finns all anledning att utvärdera regeringen utifrån vad den gör och inte utifrån vad den säger.

Fakta i målet är att det finns 23 000 dumpade gifttunnor med tio ton kvicksilver i sig. Det otäcka, fru talman, är att man inte vet var 20 000 av dessa gifttunnor finns. Och hur ska man kunna ta upp dem om man inte ens vet var de finns?

Statsrådet säger att man satsar 350 miljoner på att rena från gifter, och det är ju bra. Men hur mycket är 350 miljoner fördelat på hela Sverige? Jo, fru talman, bara att rena bukten vid Iggesund, där det finns mycket gifter utmed kusten, uppskattar länsstyrelsen skulle kosta 400 miljoner – 400 miljoner i *en* bukt! Statsrådet talar om 350 miljoner i hela Sverige.

Statsrådet skakar på huvudet, men är det 350 miljoner i Gävleborg tackar jag.

Vad har hänt under statsrådets tid vid makten? Har gifterna i fisken ökat eller har de minskat? Om man är intresserad av fakta kan man gå in på Naturvårdsverkets hemsida. Som framgår av det papper jag håller upp kan man där se ökningen av kvicksilver i strömmingen utmed vår kust. Det handlar alltså om en *ökning* av kvicksilver i strömmingen utmed vår kust.

Det här måste naturligtvis brytas. Det måste få ett stopp. Man måste driva en miljöpolitik som är på riktigt, fru talman.

När det gäller de dumpade gifttunnorna var det så att företagen hade alla tillstånd. På den tiden var detta sättet man gjorde det på. Det var korrekt. Det var extremt dumt. Men det spelar ingen roll, fru talman. Man har trätt i snart 20 år om vem som ska betala för att ta upp gifttunnorna, men det är faktiskt ointressant. Man vet att det finns tio ton kvicksilver dumpade i 20 000 tunnor. Man vet inte var de är, men de måste upp ur vattnet, fru talman. Sedan får man fortsätta att träta om vem som ska betala.

Vill man göra skillnad på riktigt bryr man sig om miljöpolitik på riktigt och tar tag i problemen på riktigt. Det är ovärdigt Sverige att kvicksilvret i strömmingen ökar efter vår kust. Det är skadligt och farligt, och det måste få ett slut.

Anf. 3 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamoten om att det är det talade ordet som gäller och att vi inte använder någon form av rekvisita i talarstolen.

Anf. 4 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Statsrådet Isabella Lövin! Jag är skärgårdsbo och brinner för Östersjön. Jag är född där ute. Där är mina faders spår. Min farfar var aktiv sjöman i många år och ägde stora hemman ute i skärgården. Därför brinner jag för att vi ska ha bra vattenmiljö.

Jag har av Moderaterna fått uppdraget att vara ordförande i Svealands Kustvattenvårdsförbund, vilket är hedrande. Vi jobbar med statusmätningar av Östersjöns vatten i såväl ytterskärgård som innerskärgård. Vi konstaterar i dag att vattenkvaliteten sakta blir bättre. Dock är bottarna fortfarande väldigt syrefattiga. Man kan fråga sig varför.

Fru talman! Hur ser det då ut i skärgården på riktigt? Jo, så här ser det ut: Vattenstatusen är inte bra. Vad beror då det på? Beror det på att skärgårdsborna har misskött sig och har för mycket bryggor? Nej, det beror på att Sovjetunionen vräkte ut gifter och avloppsvatten i Östersjön. I Paldiski, som är vänort till Norrtälje kommun, där jag var kommunalråd i många år, hade man oljekraftverk som bara drog mer och mer olja. Man höjde bara trycket. Men man använde inte mer olja, utan den gick rätt ut i Östersjön. Så gick det till i kommuniststaterna.

År 1975 fattade den här församlingen beslut om att socialisera fisket. Fiskevattnen som vi skärgårdsbor ägde blev tillgängliga för alla, utan ett öre i ersättning till vattenägarna. Det här var den stora socialisttiden i Sverige. Staten tog vatten av oss, men tog inte ansvar för återplantering av fisk. Man släppte bara detta och trodde att vi skulle fortsätta att göra det. Många av de äldre skärgårdsgubbarna gjorde också det. De höll på och återplanterade. Men de har också tröttnat. Nu har dessutom de flesta av dem gått bort.

Vad händer mer? Jo, sälen äter mycket fisk. Vi har i skärgården ett stort sälbestånd med uppskattningsvis ungefär 30 000 sälar. De äter två till tre kilo fisk per dygn. Skarven äter sex hekto per dygn. Fisken minskar hela tiden. Alla undrar varför. Det är dags att införa mer jakt på framför allt skarv och säl.

Folk, framför allt vi beslutsfattare, måste förstå vilka problemen är. Det är hög tid att staten tar sitt ansvar, ersätter vattenägarna och tar fram en plan för återplantering.

Dessutom driver Miljöpartiet i dag en politik med mycket floskler och lite åtgärder. Om man har gifttunnor i Gävlebukten, varför tar man inte upp dem och lägger de här 100 miljonerna på det om man är rädd om miljön på riktigt, i stället för att straffbeskatta bilister och folk som åker till jobbet, betalar skatt och bidrar till vår välfärd?

Privat ägande är garanten för bra miljö. Vi måste stärka äganderätten. Folk måste få större frihet att disponera mark och vatten som de äger. Ska andra ha tillgång till mark och vatten bör ägaren få ersättning.

Om nu statsrådet på riktigt bryr sig om miljön tycker jag att man ska bearbeta de länder som eldar med kol, för kol är den stora boven i världen. 60 procent av all uppvärmning sker i dag med kol.

Anf. 5 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Jag tackar Lars Beckman och Kjell Jansson för inläggen.

Jag vill verkligen återknyta till Lars Beckmans uppmaning att hålla sig till fakta i målet. Ledamoten skriver i sin interpellation att gifthalterna i fisk har ökat och kopplar samman det med de kvicksilvertunnor som ligger

i bukten. Det som åsyftas är en undersökning från Livsmedelsverket, där stickprov från ett år till ett annat har visat höjda halter av dioxin och PCB, inte kvicksilver. Vi har miljöövervakning som följer längre tidsserier. Man gör där inte olika stickprov från olika bestånd, utan man gör det på ett vetenskapligt sätt, så att man kan följa halterna. Där ser vi en långsam nedgång. Jag tycker att det är väldigt olyckligt att ledamoten i sin interpellation gör de här sammankopplingarna, som inte stämmer med verkligheten.

I sin interpellation kommer också ledamoten med ett påstående som han inte kommenterat under debatten, nämligen att vi har skrotat utsläppsrätter till ett värde av drygt 3 miljarder kronor. Jag skulle verkligen vilja att Moderaterna kunde föra en klimat- och miljöpolitik på riktigt och att man kunde förstå skillnaden mellan å ena sidan utsläppsenheter mellan EU:s medlemsstater och å andra sidan EU:s utsläppshandelssystem. Det senare är en marknadsmekanism där verksamhetsutövarna köper och säljer utsläppsrätter som har ett marknadspris. Enheterna har i dagsläget inte ett sådant. Detsamma gäller kyotoenheterna. När jag tittar på Moderaternas skuggbudgetar förstår jag att det råder en fullständig förvirring kring den här frågan i ert parti, eftersom ni anslår medel till mekanismer som är på väg att upphöra under Parisavtalets artikel 6. Här hoppas jag verkligen att ni kan titta lite närmare på vad det är ni påstår.

När det gäller saneringsanslaget är det inte 350 miljoner totalt. Det var därför jag ruskade på huvudet. Det är en ökning för BP 2021. Vi har sedan regeringen tillträdde ökat saneringsanslaget från 400 miljoner kronor 2014 till över 1 miljard 2021. Dessutom har vi gjort direkta satsningar för att sanera våra hav. Mellan 2018 och 2020 har vi gjort satsningar på över 700 miljoner kronor.

Ytterligare fakta i målet: Hur oroad jag än är över gifttunnorna finns det 1 100 kraftigt förorenade områden i Sverige som våra myndigheter har pekat ut. Bara i ert län finns det sju områden som är allvarigare klassade än just gifttunnorna. Det viktiga i det här för skattebetalarna är ju att förorenaren ska betala. Det pågår ett ärende. Man har just dömt ett företag att betala 36 miljoner kronor för att göra undersökningar av gifttunnorna. Jag tycker att det är en rimlig skattepolitik och en rimlig förvaltning av skattebetalarnas pengar att förorenarna får finansiera en sanering, att vi med skattemedel går på de farligaste områden som våra myndigheter och experter pekar ut och att vi tar det i den ordning som myndigheterna pekar på.

Anf. 6 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Då fick vi just reda på att statsrådet använder mer pengar till subvention av elcyklar än till att försöka rena från gifter. Det var en bra sakupplysning.

Fru talman! Jag får inte visa tabellen igen, eftersom fru talmannen blir så irriterad. Men jag tycker att den som är intresserad av den här frågan ska läsa vad Naturvårdsverket, ministrarnas egen myndighet, skriver. Det kanske vore lärorikt för ministern att läsa vad Naturvårdsverket skriver på sin sida. Det finns en rubrik som handlar om kvicksilver i muskel från sill och strömming 1980–2017. Jag utgår från att fru talmannen i alla fall tillåter mig att läsa. ”Fisken här tros vara påverkad av lokala källor i Gävlebukten och kan därför inte betraktas som representativ för hela Bottenhavet.” Det är naturligtvis korrekt. Det är precis det som min interpellation handlar om, gifterna som finns efter kusten mellan Sundsvall och Gotland.

Sedan kan man använda sig av argument som: Det finns så mycket, så vi gör ingenting. Nej, fru talman, jag tycker inte att man kan det. Våra barn, barnbarn och barnbarnsbarn förtjänar inte en regering som inte tar de här frågorna på allvar.

Bara i går brände ni några hundratals miljoner i höjda bidrag. Tänk om ni i stället hade använt de pengarna till att sanera Östersjön från gifter. Tänk om ni hade använt de pengarna för att försöka ta upp och identifiera de 23 000 dumpade gifttunnorna med tio ton kvicksilver i sig.

Det handlar om tio ton kvicksilver. Statsrådet vet att de ligger på botten av Östersjön. Statsrådet vet rimligen att dessa betongklumpar vittrar sönder. Bara sedan ett år tillbaka, när vi senast hade den här interpellationsdebatten, har betongklumpar som läcker ut kvicksilver fortsatt att vittra sönder. Det är fakta.

Jag såg någon Aktuellintervju där det påstods i medierna att statsrådet hade engagerat sig i de här frågorna. Jag ifrågasätter inte engagemanget. Men jag ifrågasätter förmågan att göra verkstad av engagemanget.

Det handlar om förmågan att prioritera rätt. Det är förmågan att tänka: Är det rimligt att subventionera elcyklar, eller ska vi ta upp tio ton kvicksilver ur Östersjön? Det är den förmågan jag talar om.

Hur vill jag använda miljarder? Vilken möjlighet har ett statsråd och en regering att skriva tydliga regleringsbrev till sina myndigheter och instruera på riktigt vad man ska göra för att rena Östersjön från kvicksilver? Det är någonting av det absolut mest giftiga som finns.

Jag tycker att statsrådet och de som möjligtvis ser den här debatten ska gå in på Naturvårdsverkets hemsida och titta på den tabell som finns där och se om kvicksilvret har ökat eller minskat i fisken i de kontrollmätningar som har skett sedan 1980.

De ska framför allt att titta på hur tabellen har sett ut från 2014 och framåt. Jag får inte ta upp den här och visa. Men om tv-tittarna går in själva och tittar på Naturvårdsverkets hemsida och tittar på nanogram per gram våtvikt för strömming kan de se fakta.

När statsrådet kommer tillbaka till departementet kan statsrådet ta fram tabellen och titta. Sedan kan statsrådet fundera på om det är rimligt att kvicksilver i fisk ökar när det i själva verket borde minska.

Jag hoppas att kommande regeringar kommer att ta den här frågan på större allvar och att kommande regering ser till att vi får upp gifttunnorna ur havet. Vi ska inte ha en situation där mängden kvicksilver i strömming ökar efter vår kust.

Anf. 7 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Frågan kvarstår, statsrådet Isabella Lövin. Är det viktigare med elcykelsubventioner än att se till att sköta om Östersjöns vattenmiljö och ta upp gifttunnor? Vad är viktigast? Det känns som att det bara är plakatpolitik som drivs och påhitt med allting. Det är subventioner till saker som är osunt.

Ni går också in med bonus–malus och styr bilindustrin, vilket marknaden ska göra. Ni går in och stör marknadsekonomin med er politik. Den är högst skadlig för Sverige och högst skadlig för vår exportindustri. Nu försöker ni likaså stoppa raffinaderiet nere i Lysekil. Många tusen jobb ska försvinna i så fall, trots att myndigheterna, Mark- och miljööverdomstolen, har sagt ja.

Jag vill också påpeka att jag inte får något svar på frågan om fiskebeståndet. Vad finns för åtgärdsplan för det? Regeringen och staten måste ta ansvar. Ni har gått in och tagit vatten och annekterat och ger inte svar på frågan om återplantering.

Dessutom pågår nu illegal jakt ute i skärgården på säl med kommersiella företag som åker ut och skjuter säl på våra vatten. Där är det också håll i lagen. Åklagaren håller på att titta på ärenden men har svårt att hitta lagrum för att åtala.

Anf. 8 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Jag begränsar mig, om fru talmannen tillåter, till de frågor som interpellationsdebatten handlar om och tar inte upp andra frågor som slängs in i debatten. Jag vill också hålla mig till fakta i målet.

Här har elcykelpremien tagits fram ett antal gånger. Man har hänvisat till en summa på 1,5 miljarder. Det stämmer inte. Elcykelpremien låg på 300 miljoner. Det har inte kostat skattebetalarna 1,5 miljarder.

Däremot vill Moderaterna i sin skuggbudget exempelvis subventionera bensin och diesel genom att sänka koldioxidskatten. Det är det mest effektiva styrmedel vi har för att minska utsläppen. Det är en kostnad på 6–7 miljarder för skattebetalarna.

Moderaterna vill också glatt subventionera Förbifart Stockholm och andra stora motorvägsbyggen för många miljarder som också bekostas av skattebetalarna i Norrlands inland och över hela Sverige.

Jag vill verkligen ifrågasätta det här märkliga sättet att attackera en klimat- och miljöpolitik som faktiskt går åt rätt håll.

När det sedan handlar om kvicksilver i Sundsvallsbukten finns det precis som ledamoten säger mycket kvicksilver som läckt ut. Enligt studier från länsstyrelsen och andra är andra källor än tunnorna betydligt större i omfattning.

När det gäller det som finns i tunnorna har man i den senaste undersökningen inte kunnat konstatera att det är några stora läckor just nu. Med det sagt är jag oroad över tunnorna. Det pågår nu en process för undersökning där ett ansvarigt företag har pekats ut. Kostnaderna för de undersökningarna ska inte gå på skattebetalarna utan enligt principen att förorenaren betalar, som jag tycker är rimlig.

Det är på intet sätt så att regeringen blundar för de här frågorna, tvärtom. Vi har ökat anslaget mångdubbelt sedan regeringen tillträdde. När Moderaterna fick chansen i sin skuggbudget som man röstade igenom tillsammans med KD och SD minskade man väldigt kraftigt på miljöanslaget. Det gällde inte minst anslaget till våra myndigheter som har till uppgift att övervaka och se till att detta kan åtgärdas.

När det gäller EU:s utsläppshandelssystem noterar jag att Lars Beckman inte responderar på det. Det är helt anmärkningsvärt att ett parti som är Sveriges näst största parti inte har tillräcklig koll på hur utsläppshandelssystemet fungerar, hur EU:s ansvarsfördelningsmekanism fungerar och hur Kyotoprotokollet fungerar och när det upphör.

Tala om att göra symbolpolitik när man vill satsa ett antal hundra miljoner kronor på att köpa utsläppsrätter under Kyotoprotokollet, precis som Moderaterna vill, när det är ett system som är på väg att upphöra och som inte ger någon som helst effekt i verkligheten. Regeringens politik handlar verkligen om att göra skillnad på riktigt.

Det jag undrar är hur ledamoten tycker att vi ska prioritera gifttunnorna framför de andra sju utpekade områdena i Västernorrland och Gävleborgs län som myndigheterna pekat på. Varför ska vi prioritera just gifttunnorna? Är det Lars Beckman som bestämmer det? Det är väldigt intressant.

Det kan verkligen vara ett bra besked till väljarna att det är riksdagsledamöter som bestämmer över myndigheter när det gäller vilka förorenade områden som är de viktigaste.

Anf. 9 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Ett bra tecken på att ett statsråd är ute och cyklar – kanske då inte på en subventionerad elcykel – är att statsrådet ägnar två minuter av fyra åt att tala om Moderaternas politik. Det kan vi gärna göra, fru talman. Jag är stolt över den.

Vi gör skillnad på riktigt. Det gjorde vi till exempel i vår skuggbudget för förra året då vi anslog mer medel till den här frågan än vad regeringen gjorde. Men det vet naturligtvis statsrådet redan om.

Fru talman! Att ägna sig åt miljöpolitik är att ägna sig åt frågor på riktigt. Det är inte, precis som min kollega Kjell Jansson säger, symbolpolitik, flashiga presskonferenser och politik som kanske passar hipsters på Södermalm, vad vet jag. Det handlar om att verkligen hitta de frågor som är på riktigt. Att kvicksilver, som är ett av de farligaste gifterna som finns, ska upp ur våra vatten borde vara självklart för alla. Och precis som jag sa: Bara att rena bukten efter vår kust i Iggesund i Hudiksvalls kommun beräknar länsstyrelsen skulle uppgå till en kostnad av 400 miljoner.

Sedan säger Isabella Lövin att det finns 1 000 platser till. Det är möjligt att det finns 1 000 platser till som också kostar 400 miljoner. Det gör ju inte frågan mindre viktig! När det finns tio ton kvicksilver dumpat i 23 000 gifttunnor mellan Sundsvall och Gotland säger det sig självt att de måste upp ur vattnet.

Jag har en bild här som jag inte får visa här i talarstolen, men den finns på Naturvårdsverkets hemsida. Det säger sig självt att det är djupt olyckligt att kvicksilvret ökar så mycket i de mätningar som har skett sedan 1980 på våra kontrollpunkter.

Det borde göra en miljöminister sömnlös. Det borde göra en miljöminister engagerad i en fråga som har betydelse för alla som konsumerar fisk eller för alla som över huvud taget är bekymrade för miljön.

Anf. 10 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Det är tydligt att det är riksdagsledamoten Beckman som ska bestämma över våra myndigheter och exakt till vad man ska anslå de medel som finns. Dessutom ska vi tydligen frånga principen att förorenaren betalar.

Jag är minst sagt oroad över alla de tusentals områden i Sverige där vi har gamla miljösynder efter verksamheter. Det här är en av de mest flagranta man kan tala om. Jag förstår att det är väldigt tacksamt att tala om någonting som går att identifiera som gifttunnor, men vi har också mycket mer gift i sediment på bottnarna. Det kommer fortsatt dioxiner med havsvindarna i luften från kontinenten. Det är också detta som tas upp av fet Östersjöfisk i dag, och det är det som gör att gravida kvinnor och barn inte rekommenderas att äta fet fisk mer än två eller tre gånger per år eftersom det kan finnas risk för skador i den kognitiva utvecklingen hos foster.

Det här är helt fruktansvärt. Ja, det kan göra mig sömnlös på nätterna. Men vi kan inte stirra på en enda fråga och på riksdagsledamotsnivå säga exakt vad som ska göras. Det är att frångå den princip vi har i det här landet att det är våra expertmyndigheter som får uppdraget och ansvaret att identifiera vad som ska göras.

Det är inte så enkelt som att tunnorna nödvändigtvis ska tas upp. Det är också någonting som denna undersökning ska titta närmare på. Kan man täcka över dem? Finns det något annat sätt att göra det på som är säkrare? Det är inte så förenklat som ledamoten säger.

Jag vill återigen upprepa att det inte finns någon regering som har anslagit så mycket pengar till sanering av våra hav som den här regeringen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 4 Svar på interpellation 2019/20:465 om Preems utbyggnad i Lysekil

Anf. 11 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Jessica Rosencrantz har frågat mig när regeringen kommer att lämna besked om huruvida Preem tillåts bygga ut sitt raffinaderi i Lysekil.

Preems ansökan handlar om en utbyggnad av raffinaderiet i syfte att kunna omvandla all återstodsolja till i första hand diesel och bensin och en mindre mängd till fartygsbränsle med låg svavelhalt. Det gäller även en utökad genomströmning av råvara och en möjlighet att raffinera förnybara råvaror. Preem har uppgett att koldioxidutsläppen från den sökta verksamheten kan uppgå till 2,7 miljoner ton per år. Regeringen har nu ärendet på sitt bord.

Regeringens prövning av tillåtligheten av verksamheter regleras i 17 kap. miljöbalken. Beslutet att förbehålla sig prövningen fattades med stöd av 17 kap. 3 § miljöbalken. Att regeringen prövar om verksamheter med stor miljöpåverkan kan tillåtas är inget nytt. Till exempel kan nämnas vägprojekt som E4 Förbifart Stockholm, Ostlänken, det slutliga förvaret av kärnbränsle i Östhammar och en ny farled till Södertälje. Vad gäller det aktuella ärendet kan jag inte föregå prövningen och uttala mig i sak.

Jag vill i detta sammanhang klargöra att regeringen är fast besluten att arbeta för att riksdagens beslutade mål om att Sverige år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser ska nås. Vi har också en vision att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland.

Regeringen är mån om att utsläppshandelssystemet ska fungera på ett så bra sätt som möjligt och har drivit det som kallas för The Swedish Proposal, som innebär att utsläppsrätter annulleras över tid om det uppstår större överskott. Detta har bidragit till att priset på utsläppsrätter har mångdubblats de senaste åren och att de reella utsläppen kommer att minska. Vidare finns det särskilda bestämmelser för verksamheter som väsentligt ökar sin produktion och som innebär att tilldelning av aktuella utsläppsrätter hämtas från en reserv utanför den vanliga potten av utsläppsrätter.

För regeringen är det viktigt att ärendet handläggs på ett rättssäkert och noggrant sätt där förutsättningarna analyseras ordentligt. Ärendet är högt prioriterat, och regeringen avser att fatta beslut så snart handläggningen är färdig.

Prot. 2020/21:10
18 september

Svar på
interpellationer

Anf. 12 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Klimatet är en av vår tids stora globala frågor. Trots det har regeringen en snävt nationalistisk syn på klimatpolitiken – när alla vet att klimatpåverkan går över nationsgränser.

Sverige har ett ansvar för att minska våra utsläpp. Men regeringen gör det konsekvent på ett sätt som ökar utsläppen globalt. Regeringens flygskatt flyttar flyglinjer från södra Sverige till Köpenhamn. När Ringhals 1 och 2 stänger sin produktion av kärnkraft räknar experter med kraftigt ökade utsläpp i EU i och med att användningen av smutsig kol ökar.

Nu vill så regeringen, eller Miljöpartiet, säga nej till Preems utbyggnad i Lysekil trots att raffinaderiet släpper ut 20 procent mindre koldioxid än motsvarande raffinaderier i Västeuropa och trots att industrins utsläpp redan regleras av EU:s utsläppshandel.

Klimatpolitiken får inte förminskas till något som ska döva vårt dåliga samvete här i Sverige genom åtgärder som ökar utsläppen någon annanstans. Klimatpolitikens yttersta mål måste vara globala utsläppsminskningar. Regeringen gör precis tvärtom.

Jag ser flera problem, fru talman, med hanteringen från regeringens sida av Preem. För det första går man in väldigt sent i processen. I ett nästan unikt beslut bestämde sig regeringen för att ta över ärendet när domslut från första instans redan finns. I praktiken överprövar man därmed ett domslut. Det för tankarna till andra länder, som vi inte brukar vilja jämföra oss med, där man gör politik av juridiken.

För det andra, fru talman, handlar det om klimatnationalismen, som jag redan har varit inne på. Vi behöver styrmedel som minskar användningen av fossila bränslen. Det är därför Moderaterna satsar på en kraftig utbyggnad av laddstolpar för bilar och lastbilar i hela Sverige och vill ställa krav på inblandning av biobränslen i bilar och flyg. Men vi kan väl ändå vara överens om att det under en övergångsperiod kommer att behövas viss produktion av bensin och diesel, och då menar jag att det är bättre att detta tillverkas i Sverige med mer miljövänlig teknik och lägre utsläpp.

Fru talman! När experterna dessutom är överens om att vi ytterst behöver globala styrmedel är det lite tveksamt att Miljöpartiet och eventuellt regeringen – vi får väl se – vill underminera det kraftfulla system som vi faktiskt har på EU-nivå för att just reglera utsläppen.

Om regeringen säger nej till Preem bryter regeringen också mot grunderna för det klimatpolitiska ramverket, som riksdagen har antagit. Ramverket slår fast att industrins utsläpp ska regleras inom EU:s utsläppshandel; det var Miljömålsberedningen väldigt tydlig med. Det ska inte ske genom regeringsbeslut. Det är dessutom tydligt i ramverket att vi inte får nå våra klimatmål på bekostnad av att utsläppen ökar globalt.

Fru talman! Ansökan från Preem handlar också om möjligheten att få tillverka biodrivmedel. Vi är överens över blockgränserna om att vi behöver mer krav på inblandning av biobränslen. Men vi vet också alla att det är dyrt och att det är en för liten produktion i dag. Jag menar att det är en

viktig pusselbit i frågan om Preems utbyggnad att vi ser till att få mer produktion av biobränslen.

Slutligen: Vi har nu sett flera år av rättsliga piruetter kring denna fråga. Nu ser jag en uppenbar risk för att regeringen förhalar frågan ytterligare. Jag kan konstatera att vi inte fick så mycket besked från statsrådet just när det gällde tidsaspekten mer än att man ska göra en korrekt bedömning och hantera ärendet med den noggrannhet som det kräver. Men kan statsrådet säga någonting? Kan det ta år? Får vi se ett beslut före årsskiftet? Handlar det om veckor, månader eller år? Kan statsrådet säga någonting mer? Det är nämligen många – arbetstillfällen, tillväxten och miljön – som väntar.

Anf. 13 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Tack, Jessica Rosencrantz, för frågan!

Först och främst är vi överens med riksdagen om att klimatmålen ska nås. Det har vi kommit överens om. Måläret är 2045, och det är regeringens skyldighet att styra politiken så att det blir möjligt. Det kräver en omställning av samhället där regeringen behöver ta ansvar för komplexa och svåra frågor på vägen.

Regeringen tar löpande ställning i ärenden om att förbehålla sig tillåtlighetsprövningar gällande miljöfarlig verksamhet. Avgörande för om regeringen ska förbehålla sig prövningen eller inte är om verksamheten kan antas ha en betydande miljöpåverkan. Prövningen av vilken påverkan på omgivningen som kan tolereras i dessa fall rymmer ofta samhällsfrågor som bör lösas utifrån ett nationellt perspektiv samt bedömningar och avvägningar som ytterst omfattar politiska ställningstaganden. I dessa fall har lagstiftaren, det vill säga riksdagen, ansett att regeringen har de bästa förutsättningarna att göra de allmänna och samlade lämplighetsöverväganden som krävs.

I ärendet Preemraff Lysekil har Naturvårdsverket bland annat underlåtit regeringen om att den ansökt verksamhetens klimatpåverkan kan antas vara av betydande omfattning eller ingripande slag. Regeringen har därför valt att förbehålla sig denna rätt. Tidigare exempel som kan nämnas där regeringen har förbehållit sig prövningen efter en underrättelse från en myndighet eller en kommun är Västlänken, Ostlänken samt olika vindkraftsparker.

Eftersom regeringen har förbehållit sig tillåtlighetsprövningen är det regeringen och inte Mark- och miljööverdomstolen som ska avgöra om verksamheten kan tillåtas. I frågan om tillåtligheten är Mark- och miljööverdomstolen beredningsorgan åt regeringen och har i sitt yttrande – här vill jag verkligen korrigera ledamoten; det var inte ett domslut utan ett yttrande till regeringen från Mark- och miljööverdomstolen – gett sin syn på saken. Yttrandet från Mark- och miljööverdomstolen utgör underlag för regeringens kommande prövning.

Regeringens tillåtlighetsprövning är en lagstadgad del av prövnings-systemet enligt miljöbalken och därmed inte något som utmanar domstolarnas oberoende, tvärtom. Detta är en del av miljöbalken. För regeringen är det en självklarhet att vi måste lyfta en sådan här fråga som har en så stor och genomgripande miljöpåverkan.

Sedan vill jag bara avslutningsvis säga att jag visst delar ledamotens inställning att vi behöver en omställning så snart som möjligt och att vi också behöver mer biodrivmedel som är hållbart producerade. Där har regeringen gett väldigt tydliga besked den här veckan om att vi ger stöd till omställning även för bioraffinaderier via Industriklivet. Vi höjer också nivån på reduktionsplikten, det vill säga plikten att blanda in biodrivmedel i bensin och diesel. Här finns alltså väldigt tydliga signaler om att det kommer att finnas en marknad för biodrivmedel. Detta är en omställning som vi behöver göra för att de 4 miljoner bilar som finns på våra vägar i dag ska kunna köra på ett mindre klimatpåverkande sätt.

Anf. 14 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Det är lätt att blanda äpplen och päron här. Vi kan dock konstatera att regeringen gick in ovanligt sent i processen. Det stämmer att Mark- och miljööverdomstolen har gett ett yttrande, och det beror på att regeringen redan hade övertagit processen. Men frågan hade ju redan varit uppe i första instans och fått grönt ljus.

Vi får väl se. Moderaterna har anmält regeringen till konstitutionsutskottet, just för att pröva frågan om det är lämpligt att gå in så här sent. Lagen föreskriver ju att regeringen måste gå in omedelbart när man vill pröva ett ärende.

Oavsett det är naturligtvis den stora frågan, utöver formfrågan, hur vi når Parisavtalet. Jag förstår att Isabella Lövin vill uppnå de svenska klimatmålen. Det vill jag med. Men jag vill inte göra det på bekostnad av utsläpp som ökar någon annanstans. Då är det komplext, som statsrådet säger. Just därför är det inte helt uppenbart att man ska säga nej till utbyggnad då det i realiteten kan leda till större utsläpp någon annanstans. Om vi är överens om att vi inte förbjuder bensin och diesel i morgon utan att det kommer att produceras under en övergångsperiod vill jag vidhålla att det är bättre att den produceras i Sverige med bättre miljöteknik än i andra EU-länder med sämre miljöteknik eller kanske till och med utanför EU:s gränser.

Detta väcker också frågan vad som är viktigast för Miljöpartiet och regeringen. Är det att plocka en trofé och kunna säga att nu upplever vi att vi har gjort någonting bra för klimatet? Eller är det att på riktigt nå Parisavtalet och göra en samlad bedömning av vad våra åtgärder här hemma får för effekt på det globala klimatet?

Vi kan naturligtvis stänga ned all industri i Sverige. Det skulle eliminera väldigt mycket utsläpp. Vi kan säga till SSAB: Vi struntar i att ni har ambitioner att göra stål utan kol. Vi ser att er produktion här och nu genererar utsläpp, så vi stänger ned all er produktion – trots att den har bättre teknik och lägre utsläpp än mycket annan motsvarande stålproduktion i världen.

Någonstans haltar detta i sammanhanget. Vill vi fortfarande ha en industri kan vi inte bara göra politik av den här typen av beslut, särskilt inte när domstolen i första instans – och faktiskt också Mark- och miljööverdomstolen i sitt yttrande – kommer fram till att miljöbalken inte ger anledning att säga nej till Preems utbyggnad. Då går regeringen i stället in och pratar om en klimatlag som inte är tänkt att användas på det viset. Också det klimatpolitiska ramverket anger som sagt att Sverige inte kan minska sina utsläpp på bekostnad av de globala utsläppen.

Det finns alltså många viktiga principiella frågor i sammanhanget. Jag tror att både ett och annat företag runt om och människor som påverkas av att det skapas arbetstillfällen, men också människor som vill ha en bättre värld och lägre utsläpp, ställer sig frågan vad detta leder till. Om företag, som Preem, vill utveckla biodrivmedel vet vi att detta allena i dagsläget är väldigt dyrt. Jag tror inte att vi kan ställa krav på att man ska ställa om hela sin produktion här och nu till biodrivmedel.

Hur ska regeringen kunna garantera att vi fortfarande kan ha en fungerande industri som har råd att satsa på ny och grön teknik och som också skapar arbetstillfällen, samtidigt som vi når de globala klimatmålen, vilket ju måste vara syftet? Eller är det viktigare att kunna döva sitt dåliga samvete här i Sverige och blunda för det faktum att utsläppen ökar globalt?

Anf. 15 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att förtydliga för ledamoten att det inte var regeringen som tog ärendet från mark- och miljödomstolen utan att det var en överklagan från Naturskyddsföreningen som beviljades. Därmed togs ärendet till Mark- och miljööverdomstolen. Att regeringen tog över i ett förhållandevis sent skede berodde på att underrättelserna från våra myndigheter kom i detta sena skede.

Jag måste verkligen understryka att jag varken vill eller kan föregripa den rättsliga prövningen av detta ärende. Den ligger på regeringens bord, och vi är fullt upptagna med att analysera och bereda ärendet på ett rätts-säkert sätt.

Jag vill också gå in lite grann på den internationella dimensionen, som Jessica Rosencrantz lyfter fram. Till att börja med har Naturvårdsverket aviserat regeringen om att den sökta utbyggnaden av Preemraff kan antas ha betydande klimatpåverkan. Vi talar här om en ansökan om att öka koldioxidutsläppen med 1 miljon ton.

Vi tar klimatmålen, som riksdagen har antagit och som även Moderaterna står bakom, på allvar. Regeringen tar ansvar för klimatet i Sverige, i EU och globalt. Vår ambition är att bli världens första fossilfria välfärdsland, och för att nå dit krävs det ledarskap. Vi tar det ledarskapet.

Enligt FN:s klimatkonvention och Parisavtalet ska alla länder, även Sverige, i första hand bidra till de globala klimatmålen genom att minska sina egna utsläpp. Det står i Parisavtalet. Varje land har ansvaret att minska sina egna utsläpp. De svenska klimatmålen syftar just till att bidra till Parisavtalets mål och att minska den globala uppvärmningen.

Om vi struntar i våra egna mål bidrar vi till ett sluttande plan där alla andra länder kan göra likadant. Om inte vi i Sverige tar vårt klimatarbete på allvar, med vilken röst kan vi då uppmana världen att ta ansvar för klimatet? Det är genom att vara en föregångare som vi har den största möjligheten att påverka den globala politiken, och det är så vi får en röst i det internationella klimatarbetet.

Men utöver detta ska vi också bidra till minskade utsläpp i andra länder, och det gör vi genom ett starkt klimatfokus i allt vårt biståndsbete och i internationella samarbeten. Här vill jag särskilt lyfta fram att Sverige har varit en helt central kraft för att reformera EU:s utsläppshandel. Vi lade fram något som kallas för The Swedish Proposal som nu gör att de europeiska utsläppen minskar med över 2 miljarder ton, vilket motsvarar 50 år av svenska utsläpp.

Det här är allt annat än ineffektiv politik. Det här är klimatledarskap. Det gör att vi har en röst, och resten av världen lyssnar. Jag var särskilt stolt när Ursula von der Leyen för två dagar sedan höll sitt tal, State of the European Union, i Europaparlamentet och lyfte fram *ett* exempel när hon talade om klimatomställningen och The Green Deal. Det exemplet är Sverige och vår satsning på omställning av stålindustrin, Stål utan kol. Det hade inte hänt utan Sveriges stora satsning på Industriklivet och våra förhållandevis ambitiösa klimatmål som har gett tydliga besked till industrin om att ställa om. Det är precis den vägen alla sektorer i Sverige måste följa nu om vi ska klara våra klimatmål.

Anf. 16 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Tack, statsrådet! Det är väl självklart att vi i Sverige ska ta vårt ansvar. Det råder det ingen tvekan om, och det finns en bred uppslutning i Sveriges riksdag kring klimatmålen, som statsrådet också påpekade.

Däremot menar jag att det är hyckleri att blunda för det faktum att de politiska besluten i Sverige resulterar i ökade globala utsläpp. Det är samma sak med vår diskussion om kärnkraft som vi har haft i kammaren flera gånger. När vi vet att alternativet i Europa ganska ofta är smutsigt kol är det ansvarslöst att stänga ned fossilfri svensk kärnkraftsproduktion.

På motsvarande sätt är det problematiskt, menar jag, när ett enskilt företag ansöker om tillstånd att bygga ut, domstolen säger ja, det överklagas, regeringen tar över och frågan går också till Mark- och miljööverdomstolen och även den domstolen säger att det är grönt ljus och att Preem lever upp till kraven i miljöbalken. Då menar jag att det är en problematisk tolkning av våra klimatmål att säga att det är det här det handlar om, alltså att regeringen ska gå in och pröva enskilda företags ansökningar på det viset.

Vi skulle kunna göra det jätteenkelt för oss. Jag säger inte det för att raljera, utan jag menar verkligen att vi skulle kunna stänga ned väldigt mycket av svensk produktion och svensk industri, och då skulle vi inte ha några utsläpp. Men det är inte så enkelt.

Vi ser också att vi befinner oss i en övergångsperiod där många företag ställer om till mer hållbar produktion. Hur möter politiken upp den övergångsperioden? Vi är överens om att ställa krav på inblandning av biodrivmedel till exempel, som kraftigt kommer att skruvas upp till 2030. Hur får vi igång den produktionen? Preem är ju en nyckelspelare där, det kan vi ändå vara överens om. Och i ansökan ingår möjligheten att framställa biobränslen, vilket de inte kan i dag.

Frågan är alltså mer komplex. Jag är också jättestolt över svensk industri som ligger långt framme, men frågan här och nu är om vi medvetet ska säga nej till en produktion i Sverige som har 20 procent lägre utsläpp än motsvarande raffinaderier i Europa och där ett sådant beslut kan riskera att öka de globala utsläppen. Då sätter jag Parisavtalet högst på dagordningen, inte en trofé för Miljöpartiet.

Anf. 17 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Det är absolut inte Miljöpartiets politik att all industri ska lägga ned och flytta utomlands. Det har vi visat med all önskvärd tydlighet. Genom mångmiljardsatsningar på Industriklivet har vi nu möjliggjort att vi ser en utbyggnad av en fossilfri stålproduktion i Sverige som är helt världsunik. Det är ju helt fantastiskt!

Vi vill att varje del av de utsläppande sektorerna ska följa efter, och vi ser nu många projekt som har satts igång tack vare Industriklivet. Men här talar Moderaterna tyvärr med kluven tunga, för ni vill ju göra om Industriklivet, det stöd som vi ger till industrin, till något slags avdrag. Från industrin har man sagt att det är helt omöjligt – man kan inte först göra miljardinvesteringar och sedan försöka göra avdrag på en vinst som man inte har. Det handlar om många års investeringar. Det här är alltså felaktigt.

Det sägs ibland från Moderaterna och andra att ökade utsläpp i Sverige skulle leda till minskade utsläpp i något annat land eftersom EU har ett utsläppstak för industrin, men det är en missuppfattning. Taket gäller generellt sett inte för nya anläggningar. När en ny anläggning byggs eller om en anläggning byggs ut kraftigt tas utsläppsrätterna i allmänhet från en separat pott som annars skulle annulleras. Den potten ligger inte innanför taket. Om utsläppsrätterna i den används blir det ökade utsläpp.

Låt mig påminna om att regeringen enligt lag behöver ha en klimatpolitik som styr mot klimatmålen. Det tar vi på allvar, och det bör alla partier som vill hamna i regering göra. Sveriges klimatmål är mer ambitiösa än EU:s. Det är bara vi som kan ta ansvar för att vi ska nå våra egna mål. Det ansvaret kan vi inte lämna till någon annan, någon annanstans och någon annan gång, utan det måste vi ta nu.

Vad gäller det här ärendet är det viktigt att det handläggs på ett rättsäkert sätt och analyseras ordentligt. Beredning pågår för närvarande inom Regeringskansliet. Det är högt prioriterat, och vi avser att fatta beslut så snart handläggningen är färdig.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2019/20:469 om offentliga bidrag till Ibn Rushd

Anf. 18 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Amineh Kakabaveh har frågat mig om regeringen avser att se över regelverket för statsbidragsgivning så att studieförbund som samverkar med odemokratiska islamistiska organisationer inte ska vara berättigade till statsbidrag och se över villkoren för Folkbildningsrådets bidragsgivning så att kraven liknar de krav om demokratiska värderingar och jämställdhet som till exempel gäller för de demokratibidrag som fördelas av MUCF och SST.

Amineh Kakabaveh har också frågat mig om regeringen avser att införa ytterligare kontrollfunktioner för att tillse att bidragen till studieförbunden används på ett sätt som står i överensstämmelse med demokrativillkoret för statsbidraget till folkbildningen.

Slutligen har Amineh Kakabaveh frågat mig om regeringen avser att genomföra en genomlysning av befintliga förordningar och myndighetsinstruktioner för att säkerställa att offentliga medel inte betalas ut till föreningar som sanktionerar hedersrelaterad brottslighet.

Inledningsvis vill jag betona att folkbildningens aktörer har ett stort ansvar för att säkerställa att det statliga stödet används korrekt.

Regeringen har varit tydlig med att statsbidrag inte ska ges till organisationer som bedriver verksamhet som strider mot demokratins idéer. Jag vill understryka att de medel som betalas ut till studieförbund ska bidra till att uppfylla statens syften med statsbidraget. Att utveckla och stärka demokratin är ett av dessa syften.

För mig är det en självklarhet att bidrag till folkbildningen ska följa de lagar och regler som gäller. Skattebetalarnas pengar ska hanteras med respekt och varsamhet. Statliga bidrag till folkbildningen ska uteslutande gå till verksamhet som uppfyller statens syften med bidraget och stärker vår gemensamma demokrati.

När det gäller statliga bidrag som Folkbildningsrådet, MUCF och SST fördelar så regleras villkoren för bidragen av olika regelverk. För att se över villkoren i den statliga bidragsgivningen till civilsamhället och hur dessa tillämpas tillsatte regeringen 2018 en utredning som fick i uppdrag att föreslå ett förtydligat, rättssäkert och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen. Utredningen överlämnade sitt betänkande till ansvarigt statsråd sommaren 2019. Betänkandet innehåller en genomlysning av befintliga förordningar och förslag till ett förtydligat och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen till civilsamhällets organisationer. Förslagen omfattar även förordningen om statsbidrag till folkbildningen. Betänkandet har remitterats, och förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Amineh Kakabaveh frågar också om regeringen avser att införa ytterligare kontrollfunktioner.

Fru talman! Det är av största vikt att statliga medel används för den verksamhet som de är avsedda för och att det finns kontrollmekanismer när statsbidrag har använts på ett felaktigt sätt. Regeringen ställer därför krav på Folkbildningsrådets uppföljning och redovisning av statsbidraget.

Folkbildningsrådet har enligt lag fått uppgiften att pröva frågor om fördelning av statsbidrag mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Det är Folkbildningsrådet som fattar beslut om vilka studieförbund som får ta del av statens stöd till folkbildningen enligt förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen.

Det är vidare Folkbildningsrådet som följer upp och granskar verksamhet kopplad till statsbidraget. Systemet för kontroll hos Folkbildningsrådet omfattar att rådet kan ställa frågor till bidragsmottagaren, kräva att bidragsmottagaren själv gör en utredning och att rådet självt gör en granskning genom en prövningsgrupp. Rådet har möjlighet att återkräva utbetalt statsbidrag om det beviljats på felaktiga grunder eller om medlen inte har använts för det ändamål de har beviljats för. Rådet kan även besluta om att ett studieförbund inte längre ska få statsbidrag.

Utifrån rapporten om Ibn Rushds verksamhet som Folkbildningsrådet beställde 2018, som Amineh Kakabaveh hänvisar till i sin fråga, har Folkbildningsrådet inlett ett arbete med att ta fram förslag på hur Folkbildningsrådets uppföljning av hela folkbildningen kan utvecklas och förstärkas. Folkbildningsrådet har även den senaste tiden vidtagit ytterligare åtgärder. På Folkbildningsrådets senaste styrelsemöte den 9 september fattades beslut som innebär att statsbidragsvillkoren kommer att skärpas och Folkbildningsrådets kansli förstärkas med särskilt fokus på att utveckla

Prot. 2020/21:10
18 september

Svar på
interpellationer

kontroll och uppföljningsarbete. Utbildningsdepartementet för en dialog med Folkbildningsrådet om detta arbete.

När det slutligen gäller Amineh Kakabavehs sista fråga, som handlar om genomlysning av befintliga förordningar och myndighetsinstruktioner, har, som jag nämnt, Demokrativillkorsutredningen i sitt betänkande lämnat förslag till ett förtydligt och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen till civilsamhällets organisationer, som bereds inom Regeringskansliet.

Avslutningsvis vill jag framhålla att folkbildningens aktörer uppbär samhällets förtroende att bedriva demokratisk studieverksamhet, och förtroendet måste förvaltas väl för att förtjänas.

Anf. 19 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Tack, utbildningsministern, för ett bra svar och för förklaringar till de åtgärder som regeringen har vidtagit eller kommer att vidta! Det är glädjande att det inte finns några skiljelinjer eller konflikter när det gäller hur statsbidrag ska fördelas och vilka organisationer som ska få del av dem.

Vi talar om en organisation som heter Ibn Rushd. Vi vet att många forskare och samhällsdebattörer under årtal har påpekat att den organisationen inte är lämplig eftersom den har kopplingar till Muslimska brödraskapet och bedriver antisemitisk retorik. Svenska kommittén mot antisemitism har också påtalat detta. Forskarna Magnus Ranstorp och Aje Carlsson, som är författare och debattörer, har gång på gång kommit till samma slutsats.

Förra mandatperioden varnade jag här i kammaren regeringen för detta studieförbund, bland annat på grund av synen på jämställdhet. Vi som arbetar mot hedersförtryck och hedersbrott kallas för islamofober av Ibn Rushd. Organisationen anmälde tillsammans med ett flertal andra organisationer Sverige till FN år 2013 för det arbete vi gör mot hedersförtryck, som man hävdade var islamofobiskt och rasistiskt. Samma organisation får än i dag mer än en kvarts miljard kronor. Senast i år fick man 27 miljoner.

Lokalavdelningen i Skåne har blivit anmäld flera gånger. Till exempel exponerar de sina studenter för islamistiska texter och religiös fanatism. De skapar ett vi-och-de-samhälle. De sprider västfobi. De tycker inte att det svenska samhället är lämpligt för dem som de kallar ”vanliga muslimer”. Det är inte sant! Den här organisationen representerar inte muslimer.

Förra veckan kom Ranstorp med flera med ett avslöjande i Expressen om att Ibn Rushd och diverse andra studieförbund använder skattemedel på ett felaktigt sätt. De sysslar med korruption och annat. Frågan är varför dessa organisationer ska få skattemedel för att sprida hat och hot, för korruption och för att sprida islamism och annan extremism i samhället.

Det är bra att det nu blir en proposition, men när kommer den på riksdagens bord? Det är en viktig proposition, och många organisationer, också Varken hora eller kuvad, har fått skriva remissvar. Men när kommer den?

Anf. 20 MIKAEL STRANDMAN (SD):

Fru talman! Jag vill citera en liberal som skriver på Expressens debattsida i dag: ”Staten har genom åren byggt upp ett institutionaliserat förtryck

gentemot svenska muslimer. Bidrag och stöd har givits till organisationer, samfund och skolor med en antidemokratisk och islamistisk samhällssyn. Ni förstör för de allra flesta skötsamma muslimer”, skriver Shervin Ahmadzadeh.

Jag kan hålla med om detta. Jag har många muslimska vänner. De är födda och uppvuxna som muslimer. Jag har mött dem på olika arbetsplatser, när jag pluggade och runt om i bekantskapskretsen där jag bor i Norrtälje. Men jag har aldrig stött på några radikala, bokstavstroende med den typ av tro som Ibn Rushd står för. Det är en väldigt extrem och radikaliserad del av islam som inte företräder de flesta svenska muslimer.

Jag skulle vilja ställa en fråga till ministern: På vilket sätt tror ministern att det ska minska polariseringen och öka demokratin och delaktigheten i samhället när ni stöder den här typen av organisationer? Det är ju som att stödja den extremaste varianten av kristna organisationer i samhället, som Knutbyförsamlingen eller extrema varianter av Livets Ord.

Ibn Rushd har kopplingar till Muslimska brödraskapet, både informella och formella. Det står bland annat att om föreningen upplöses ska pengarna i slutändan hamna hos den europeiska paraplyorganisationen för Muslimska brödraskapet.

Anf. 21 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag vill börja med att säga till Amineh Kakabaveh att det inte ska råda någon tvekan om att hedersbrott och hedersförtryck inte har någon plats i Sverige. Det ska inte ha en plats i det svenska samhället, i svensk skola eller i svensk folkbildning.

Regeringen gör stora och viktiga lagändringar och förordningsändringar och avsätter en hel del resurser till arbetet mot hedersförtryck och hedersvåld. Detta ska vara klart och tydligt utsagt, och det ska inte råda någon som helst tvekan på den punkten.

Amineh Kakabaveh ställer en hel del frågor som utgår från skälen till beviljandet av bidrag till ett visst studieförbund. Som alla vet har vi i Sverige en ordning där jag som statsråd inte går in och lägger mig i eller fattar beslut om tillämpning av lag. Detta står tydligt skrivet i vår grundlag. Det är något som hela vår riksdag har ställt upp på, och det är något som jag finner mig i. Jag ska inte och får inte lägga mig i hur myndigheter eller i det här fallet Folkbildningsrådet fattar beslut när de stöder sig på den lagstiftning som riksdagen har tagit fram.

Men jag kan notera att Folkbildningsrådet har tagit ett flertal initiativ för att skärpa kontrollen och uppföljningen av bidragsgivningen. Så sent som för några dagar sedan fattade man beslut om att skärpa villkoren och förstärka kontrollen. Såvitt jag kan förstå, fru talman, gjorde Folkbildningsrådet det av en anledning. Det handlar om de avslöjanden som har kommit från de egna studieförbunden om allvarliga anklagelser om olika former av fusk och felaktig användning av pengar.

Fru talman! Inte ett enda öre av våra svenska pengar som är avsatta till folkbildning ska gå till fusk. Inte ett enda öre ska gå till förtryck. De pengar som vi gemensamt avsätter till folkbildningen ska gå till studiecirklar, läsförfrämjande, kultur och barns och pappors läsande tillsammans. Ja, pengarna ska gå till den stora mängd väldigt bra verksamhet som ska förekomma i våra folkbildningsförbund.

Prot. 2020/21:10
18 september

Svar på
interpellationer

Jag noterar att Folkbildningsrådet har tagit ett flertal initiativ för att skärpa kontrollen och förstärka uppföljningen. Det är också Folkbildningsrådets ansvar enligt den lagstiftning som vi nu har.

Sedan har Mikael Strandman ett antal frågor som handlar om institutionaliserat förtryck. Mikael Strandman går rätt hårt åt dels ett enskilt studieförbund, dels ett antal extrema kristna riktningar, för att använda Mikael Strandmans egna ord. Jag tror att han uttryckte sig så.

Jag kan konstatera att det förhållandet, att vi i Sverige har en möjlighet att med skattepengar bedriva konfessionella friskolor, har ett starkt stöd i Sverigedemokraterna. Från Sverigedemokraternas sida ser vi en total uppställning bakom systemet med religiösa friskolor. Varje gång frågan har kommit upp har Sverigedemokraterna stått upp för religiösa samfunds rätt att bedriva friskolor.

Jag får överlåta till den som lyssnar på denna debatt att själv avgöra hur mycket som ligger bakom Mikael Strandmans kritik när det gäller den typ av friskolor som han här nämner.

Anf. 22 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Det är glädjande att man är så tydlig som statsrådet är när det gäller kampen mot hedersförtryck. Men faktum är att i dessa skolor – det är bland annat Ibn Rushd, Livets Ord och många andra kristna skolor men också islamistiska skolor – är hedersförtryck normen. Vi har många gånger hört om könsapartheid. Pojkarna är helt fria – de kan göra allt. Men flickornas sexualitet och beteenden granskas och kontrolleras.

Det är också en intressant fråga: Kommer regeringen med ett förslag om att förbjuda de religiösa skolorna eller inte? Socialdemokraterna har faktiskt kongressbeslut när det gäller den frågan. Jag undrar också när det kommer en sådan proposition. Det går inte i demokratin och i jämställdhetens Sverige att uppdelas efter kön – vi pratar om små flickor – och efter religion. Om man är kristen extremist ska man då ha sina barn i extremistiska kristna skolor. Jag pratar om de extremistiska skolorna, inte alla. Jag pratar om de som könsuppdelar, som de islamistiska skolorna – de är både sådana som finns inom Folkbildningsrådet och andra – som har gjort detta.

Jag kommer tillbaka till trycket på Folkbildningsrådet. Efter en massiv kritik och efter olika samhällsdebatter tvingades de äntligen att själva tillsätta en utredning. I den utredningen, som gjordes av statsvetaren Erik Amnå, kom man fram till ungefär samma slutsatser som forskarna och debattörerna. Ibn Rushd har ideologiska anknytningar till Muslimska brödraskapet, och i sin verksamhet har man till exempel gjort en hel del när det gäller antisemitism och homofobi. Det har också påpekats att det är starkt patriarkala strukturer i deras led.

All kritik avfärdar denna organisation med att det är islamofobiskt och rasistiskt. Ibn Rushd och andra skolor har hela tiden avfärdat detta, för de har inget moraliskt ansvar gentemot dem som är icke-muslimer. Så har vi lärt oss från början. Man kan ljuga. Man kan vända och vrida. Så gör de, och det köps av svenska naiva politiker.

Man måste se annorlunda på dem. De kommer absolut inte att gå med på något av detta. De kan skriva snyggt på ett papper, men i verkligheten bedriver de fundamentalism. De bedriver hat mot judar, mot kvinnor, mot kristna och mot västvärlden. Ändå leder det inte, menar jag, till att Folk-

bildningsrådet avfärdar dem – jag tänker på Amnås kritik. De går till attack mot forskare och andra människor som kritiserar Folkbildningsrådet.

Skattemedel ska inte skickas eller betalas till dessa organisationer. Där har regeringen ett ansvar.

Anf. 23 MIKAEL STRANDMAN (SD):

Fru talman! På Ibn Rushds hemsida står det: Vi har inga formella kopplingar till Muslimska brödrskapet. Men det står att de i många avseenden delar ideologin. Tänk att bara kunna skriva så! Kan vi verkligen stödja ett förbund som har ideologiska kopplingar till den typen av radikal islamism och som indirekt har varit delaktigt – brödrskapet har varit det direkt – i de folkmord som skedde i inbördeskrigets Syrien?

Jag förstår inte hur vi kan stödja en sådan organisation. Tänk om det hade varit en annan typ av organisation som hade skrivit så här: Ja, vi har inga formella kopplingar till Vitt ariskt motstånd, men vi delar i viss mån samma ideologi. Hade de också fått stöd?

Anf. 24 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Nu fick jag flera frågor från Amineh Kakabaveh om de konfessionella friskolor som vi har diskuterat livligt i Sverige under senare år – jag tycker att det är bra att vi diskuterar dem.

Amineh Kakabaveh! Jag kan ju inte som statsråd svara för rent politiska ställningstaganden, men eftersom jag var föredragande vid den partikongress där Socialdemokraterna ställde sig bakom ett totalt förbud mot religiösa friskolor är jag väl medveten om den ståndpunkten.

I januariavtalet har vi i regeringen tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna kommit överens om att vi ska ta fram ett förbud mot nyetabletering av religiösa friskolor. Det arbetar vi mycket hårt med i departementet. En utredning har varit ute på remiss, och vi går just nu igenom remissvaren och ser hur vi ska gå vidare med frågan.

Jag kan utan att avslöja alltför mycket säga att det är ganska svåra juridiska avvägningar, eftersom vi rör oss i ett område som handlar mycket om mänskliga rättigheter och där olika mänskliga rättigheter i viss mån ställs mot varandra. Men det är ett arbete som vi bedriver med stor entusiasm i departementet tillsammans med Centern och Liberalerna.

Amineh Kakabaveh tog upp pojkar och flickor i sin fråga. Det är ett känt faktum att vi har sett att det har förekommit könsuppdelade grupper på ett sätt som inte ska förekomma. Här har regeringen skärpt läroplanen så att det nu är klart och tydligt att undervisning ska bedrivas på ett sådant sätt att pojkar och flickor inte åtskiljs om det inte finns självklara pedagogiska skäl, förstås.

Vi har också sedan lång tid tillbaka inskrivet i både skollag och läroplan att skolan ska motverka traditionella könsroller och se till att pojkar och flickor får samma möjligheter och samma skyldigheter i vår skola.

Så sent som för en vecka sedan skickade regeringen dessutom ut ett förslag på remiss som går ut på att det ska bli enklare att stänga friskolor och kommunala skolor med stora och återkommande brister.

Ett problem som vi har sett, fru talman, är ju att skolor som år efter år uppvisar olika former av brister rättar till dessa brister när de får förelägganden om det, och nästa gång Skolinspektionen kommer finns det nya, stora brister.

Prot. 2020/21:10
18 september

Svar på
interpellationer

Med det här förslaget kommer vi åt de situationerna på så sätt att Skolinspektionen kommer att kunna ta hänsyn även till gamla förmyndelser, om det är någonting som är relevant i det fallet. Det tror jag kommer att ha stor betydelse för många av de skolor där pojkar och flickor inte har behandlats lika.

Jag vill verkligen betona att det här är en fråga där vi måste arbeta politiskt. I dag finns det många politiska partier i den svenska riksdagen som står fast vid att religiösa friskolor ska ha en plats i det svenska skolväsendet och som säger nej till de här olika förslagen.

Jag fick en fråga från Mikael Strandman som återigen lämnar information om ett enskilt studieförbund, nämligen studieförbundet Ibn Rushd. Med den modell som vi arbetar efter i Sverige är det myndigheter, eller i det här fallet Folkbildningsrådet, som fattar beslut om hur medel ska tilldelas. Man stöder sig då på lagar som har antagits av riksdagen och i vissa fall på olika former av regleringsbrev och liknande från Regeringskansliet.

I detta fall är det Folkbildningsrådet som fattar beslut, och jag får inte som minister gå in och uttala mig om vilket studieförbund som är okej och vilket studieförbund som inte är okej.

Jag vill återigen hänvisa till att man visst kan ställa den typen av frågor, men som den svenska modellen fungerar – och den har tjänat oss väl – är jag som minister förhindrad att uttala mig om enskilda fall.

Anf. 25 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Man kan diskutera i timmar vad som ska gå före. Ska föräldrarnas kultur och religion gå före svensk demokrati, våra lagar och barnkonventionen, som nu också är implementerad i svensk lagstiftning?

Tyvärr är det väldigt naivt att tro att vår demokrati är för alla och att jämställdheten når ut även till förorterna. Det är faktiskt beklämmande. Det är också tungt att som politiker i Sveriges riksdag varje dag möta dessa unga flickor som egentligen behöver en ursäkt från alla partier som har svikit dem.

Och än i dag sitter vi här och diskuterar huruvida de här skolorna ska få miljardbelopp – inte för att utbilda eleverna enligt demokratins spelregler, utan det är hat och hot som sprids. Det är segregation och utanförskap som leder till den situation som vi har i dag med gängkriminalitet och en misstro mot samhället.

Jag förstår faktiskt de ungdomarna. De har ju ingen med sig, vare sig föräldrar, skolan eller samhället. Vad ska vi förvänta oss av dessa ungdomar när de blir diskriminerade? Hur ska vi ha tilltro till samhället när man betalar en kvarts miljard till en organisation som stöder fascistiska organisationer som Milli Görüş i Turkiet, Erdoğan och brödraskapets högra hand? Det inser man i Folkbildningsrådet, och ändå gör man ingenting åt det.

Anf. 26 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Det här är en viktig debatt. Amineh Kakabaveh nämnde i slutet av sitt inlägg hur viktigt det är att utgångspunkten, oavsett om det handlar om skolverksamhet, studieförbund eller bidragsgivning, är att svensk lag gäller i Sverige. Jag vill verkligen understryka att jag håller med till hundra procent.

Vi har som aktiva politiker ett ansvar för att se till att den svenska lagen är uppbyggd på ett sådant sätt att alla människor i Sverige har lika rättigheter och lika möjligheter. Här gör det lite ont i hjärtat att lyssna på den beskrivning som Amineh Kakabaveh lämnar av unga kvinnor och flickor som känner sig svikna av samhället. Det som är lite ironiskt i den här debatten är att jag liksom inte ser något bättre medel för att nå utsatta unga kvinnor och flickor till exempel i våra förorter än klassisk folkbildning.

Olof Palme kallade på sin tid folkbildningen för demokratins vapensmedja. Och folkbildningen har i den svenska historien varit ett viktigt medel för att säkerställa att alla människor i Sverige får del av kunskap, får del av bildning, får del av demokrati och får del av kultur. Min och regeringens utgångspunkt är därför att de medel som vi gemensamt avsätter till folkbildningen ska gå just till att stärka demokratin och sluta bildningsklyftor.

Jag noterar att mycket av den kritik som både Amineh Kakabaveh och Mikael Strandman har lämnat under den här väldigt intressanta interpellationsdebatten handlar om ett enskilt studieförbund. Jag är som sagt förhindrad att uttala mig om enskilda beslut, men jag och Amineh Kakabaveh är enade i uppfattningen att den svenska förorten behöver folkbildning av hög kvalitet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2020/21:1 om indraget stöd till islamistkopplat studieförbund på kommunal nivå

Anf. 27 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jonas Andersson har frågat mig vilka slutsatser jag drar av att allt fler kommuner, med hänvisning till islamistkopplingar, väljer att problematisera och dra in ekonomiskt stöd till studieförbund som fortsatt tar emot miljontals kronor om året i statsbidrag från Folkbildningsrådet.

Jonas Andersson har även frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att stoppa islamistkopplade studieförbund från att ta emot statsbidrag avsedda för folkbildning.

Jonas Andersson har även ställt en skriftlig fråga (2019/20:2114) som jag besvarat den 16 september.

Fru talman! Jag vill betona att statliga medel uteslutande ska gå till det de är avsedda för. Jag och regeringen har varit tydliga med att inga offentliga medel ska gå till antidemokratiska miljöer. Jag vill understryka att de medel som betalas ut till studieförbund ska bidra till att uppfylla statens syften med statsbidragen.

Folkbildningsrådet har enligt lag fått uppgiften att pröva frågor om fördelning av det statliga stödet till folkbildningen. Vilka beslut som fattas av kommuner kan jag som minister inte uttala mig om, men redan nu vidtas åtgärder för att säkerställa att det statliga stödet till folkbildningen används som det är avsett.

Demokrativillkorsutredningen har lämnat ett betänkande som har remitterats och som för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Betänkandet innehåller förslag till ett förtydligat och enhetligt demokrativillkor

för den statliga bidragsgivningen till civilsamhällets organisationer. Förslagen omfattar även förordningarna om statsbidrag till folkbildningen.

I beslutet om riktlinjer för Folkbildningsrådet 2020, när det gäller fördelningen av statsbidraget, har regeringen angett att rådet i samband med redovisningen av 2020 års verksamhet ska lämna en fördjupad bedömning av det så kallade demokratisyftet, som anger att statsbidraget ska stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin.

På Folkbildningsrådets senaste styrelsemöte den 9 september fattades beslut som innebär att statsbidragsvillkoren kommer att skärpas och Folkbildningsrådets kansli förstärkas med särskilt fokus på att utveckla kontroll och uppföljningsarbete. Utbildningsdepartementet för en tät dialog med Folkbildningsrådet om detta arbete.

Flera åtgärder vidtas för att säkerställa att statsbidraget till folkbildningen används som det är avsett. Jag följer det här arbetet noga.

Avslutningsvis kan jag inte nog betona att statliga bidrag till folkbildningen uteslutande ska gå till verksamhet som uppfyller statens syften med bidraget och stärker vår gemensamma demokrati. Allt annat är oacceptabelt.

Anf. 28 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD):

Fru talman! Tack, Anna Ekström, för svaret på interpellationen!

I november förra året deltog jag och ministern i en interpellationsdebatt som också kretsade kring studieförbundet Ibn Rushd och de statsbidrag som det mottar. Jag tänker att det finns anledning att följa upp den debatten, inte minst på grund av det som jag påpekar i interpellationen – att en rad kommuner har börjat dra öronen åt sig och agera mot Ibn Rushd. Detta till följd av de nya kopplingar till islamism som dykt upp.

Vid det här laget måste det vara känt av alla som någorlunda satt sig in i vad Ibn Rushd är att förbundet har kopplingar till det islamistiska Muslimska brödraskapet. Dessa kopplingar finns inte bara i enskilda fall genom diverse personer man bjudit in eller samverkat med, utan de finns på en strukturell nivå. Det är formaliserat.

Islamiska förbundet i Sverige, som är medlemsorganisation i Ibn Rushd, är också en del av Federation of Islamic Organisations in Europe, som i sin tur grundades som Muslimska brödraskapets gren i Europa 1989. Kopplingarna mellan Islamiska förbundet och Federation of Islamic Organisations in Europe framgår bland annat genom Islamiska förbundets stadgar, som föreskriver att alla tillgångar från förbundet ska tillfalla Federation of Islamic Organisations in Europe vid upplösning av förbundet. I Ibn Rushds stadgar står något motsvarande – att tillgångarna från Ibn Rushd ska överföras till Islamiska förbundet i Sverige om Ibn Rushd skulle upplösas. Det står också att det var Islamiska förbundet i Sverige som tog initiativet att bilda Ibn Rushd en gång i tiden, närmare bestämt 2001. Det är alltså en klar och tydlig formaliserad organisatorisk koppling mellan Ibn Rushd och Muslimska brödraskapet.

Fru talman! En annan koppling bland många som Ibn Rushd har till Muslimska brödraskapet är via det samarbete som förbundet har med mediet al-Jazira, som är Qatarbaserat. al-Jazira är en plattform för Muslimska brödraskapets idéer och även för brödraskapets andlige ledare Yusuf al-Qaradawi personligen. Under Muslimska familjedagarna 2018, som

Ibn Rushd anordnade, erbjöds deltagarna en medieutbildning av personal från mediehuset al-Jazira.

Tankesmedjan Middle East Forum genomförde en kartläggning av al-Jazira som presenterades 2019. Där konstaterar man att mediehuset är ett slags språkrör för Qatar och Muslimska brödraskapets variant av islam.

Fru talman! Det är helt uppåt väggarna att bidragskranen till Muslimska brödraskapets islamister inte har stängts av för länge sedan. Sverigedemokraterna har länge förespråkat i riksdagen att så ska göras. Vi har lagt fram motioner om att utreda brödraskapets etablering i Sverige, men det är tyvärr inget som regeringspartierna har ställt sig bakom. Det kan jag bara beklaga.

Av Anna Ekströms svar på min interpellation kan man få bilden att regeringen har förstått allvaret i detta. Men samtidigt har de myndigheter som regeringen är ansvarig för utökat samarbetet med Ibn Rushd under året som gått.

Statens medieråd är en sådan myndighet. Man har samverkan inom ramen för ett uppdrag som myndigheten fått av regeringen om att förstärka medie- och informationskunnigheten hos befolkningen. Det är en del av regeringens demokratistrategi, och i det arbetet ingår bland andra Ibn Rushd.

Jag tycker att det är både skrämmande och farligt att regeringen inte tar hotet från islamismen på större allvar än så här. I stället göder man den med miljoner i statsbidrag, och man har alltså fördjupat samarbetet med Ibn Rushd genom sina myndigheter.

Hur ser regeringen och Anna Ekström egentligen på Muslimska brödraskapet? Är det att betrakta som en legitim intresseorganisation i svensk politik?

Anf. 29 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! I den grundläggande samhällskunskapen i skolan lär vi oss att den svenska modellen är uppbyggd på ett sådant sätt att det är myndigheter eller i detta fall Folkbildningsrådet som fattar beslut om hur man ska tillämpa lagen.

Jag får som minister inte uttala mig om enskilda utbetalningsbeslut, och jag är ganska övertygad om att i samma sekund som jag gjorde det skulle en lång rad av riksdagsledamöter – kanske till och med ledamoten Andersson – ställa sig i kö för att anmäla mig till riksdagens konstitutionsutskott.

Vad jag däremot vill vara väldigt tydlig med är att de medel som vi gemensamt avsätter till den svenska folkbildningen inte ska gå till verksamhet som försvagar demokratin. Av det skälet har regeringen tillsatt en utredning som varit ute på remiss och som vi nu arbetar med i Regeringskansliet. Vi har sett till att Folkbildningsrådet i sin redovisning till regeringen av hur man tillämpar lagar och bestämmelser ska ge en särskild och fördjupad redogörelse för hur man tillämpar demokrativillkoret. Vi för en tät dialog med Folkbildningsrådet i denna och andra frågor, och jag noterar att Folkbildningsrådet så sent som för någon vecka sedan meddelade att man ska skärpa villkoren och förstärka kontrollen.

Jag noterar också, fru talman, att Folkbildningsrådet i en debattartikel i en av våra större tidningar i går meddelade att man har satt igång ett

Prot. 2020/21:10
18 september

Svar på
interpellationer

samarbete med polisen för att säkerställa att bidrag inte går till någonting som kan liknas vid organiserad brottslighet.

Jag tycker att det är viktigt att den svenska folkbildningen står stark, också i förorten. Men jag tycker att det är precis lika viktigt att de medel som vi via Folkbildningsrådet avsätter till den typen av verksamhet ska gå till det som är folkbildningens syfte: att stärka demokratin, sluta bildningsklyftor och ge människor en möjlighet att påverka sin livssituation till det bättre men också att främja kultur i hela vårt land. I *hela* vårt land.

Med anledning av den diskussion jag hade med Amineh Kakabaveh i den förra interpellationsdebatten är det också viktigt att slå fast att det är svensk lag som gäller här. Svensk lag gäller i hela Sverige och även inom folkbildningen. Men, fru talman, av svensk lag följer också att det är myndigheter och fristående organisationer – i detta fall Folkbildningsrådet – som ska fatta beslut, så hur mycket Jonas Andersson än pläderar för en viss sorts beslut inom ramen för Folkbildningsrådets verksamhet är jag förhindrad att uttala mig om det.

Anf. 30 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD):

Fru talman! I interpellationssvaret lyfter Anna Ekström fram Demokrativillkorsutredningens betänkande, som bereds hos Regeringskansliet. Jag tycker att det är bra att regeringen ser närmare på detta, och är det så att Folkbildningsrådet självt vidtar olika åtgärder för att komma åt problemet som vi ser är det bra. Sverigedemokraterna välkomnar fler och skarpare förslag för att sätta stopp för att islamister och andra extremister ska kunna få statsbidrag, som i dag.

Regeringen har dessvärre varit mycket seg med att agera mot islamisterna, som har lyckats cementera sig som stora bidragstagare i det svenska civilsamhället. Detta inte bara genom staten utan också genom kommuner och regioner.

Fru talman! Precis som jag nämner i interpellationen har en rad olika kommuner nu börjat agera mot Ibn Rushd på grund av islamistkopplingarna som jag påtalar. Göteborgs stad är en sådan kommun. Nu i september har man valt att dra in de lokala bidragen till Ibn Rushd. Skälen till det tycker jag är så pass anmärkningsvärda att de är värda att lyfta upp här i kammaren.

Ibn Rushd har bland annat valt att samarbeta med den saudiskfinansierade Bellevuemoskén, som sedan länge är ett känt centrum för islamism av värsta tänkbara sort. Det är IS. Det är al-Shabab. Även den medialt kände IS-terroristen Michael Skråmo har predikat i den moskén. Att Bellevuemoskén är sådan framgår av rapporter från Försvarshögskolan som bland annat terrorforskaren Magnus Ranstorp ligger bakom.

Några månader innan Göteborgs stad beslutade att dra in bidragen gjorde Eskilstuna kommun det, även där på grund av ideologiska tveksamheter. Även andra kommuner runt om i Sverige har agerat, till exempel Hässleholm och Skurup, och jag tror att fler kommer att följa.

Fru talman! Apropå Demokrativillkorsutredningens betänkande som nämnts här i debatten skulle jag vilja citera ur Säkerhetspolisens remissvar på detta, som jag finner mycket intressant och viktigt:

”Säkerhetspolisen bedömer att ett relativt stort antal organisationer med kopplingar till extremistmiljöer mottar offentliga medel genom såväl statliga som kommunala bidrag. Sådana organisationer kan bidra till en

ökad radikalisering i Sverige och bidra till våldsbejakande miljöers tillväxt. Det är därför av stor vikt att skapa effektiva och rättssäkra verktyg för att säkerställa att sådana organisationer inte erhåller offentliga medel och att bidragsgivande myndigheter har förutsättningar att neka eller återkräva bidrag om det visar sig att kraven inte är uppfyllda. Offentlig verksamhet ska inte finansiera antidemokratiska krafter och därigenom bidra till extremistmiljöernas fortlevnad eller tillväxt.”

Med anledning av detta vill jag fråga: Delar Anna Ekström Säpos problembeskrivning att ett relativt stort antal organisationer med kopplingar till extremistmiljöer mottar offentliga medel genom statliga bidrag och att detta kan bidra till radikalisering och våldsbejakande miljöers tillväxt? Om hon gör det, varför agerar regeringen så segt gällande folkbildningspolitiken när fallet Ibn Rushd mycket väl stämmer in på det som Säpo beskriver?

Anf. 31 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag vill drista mig till att påstå att det inte finns någon värre fiende till antidemokratiska krafter än en väl fungerande folkbildning. En öppen folkbildning där människor träffas och inom studiecirkelns ram bildar sig själva och varandra har byggt Sverige mycket starkt genom årtiondena. Detta är en modell som har tjänat oss mycket väl.

Men för att den modellen ska fungera gäller det att bidragen går till det de är avsedda för. Jag har i den här och den förra interpellationsdebatten redogjort för ett flertal olika initiativ som regeringen har tagit, men också berättat om initiativ som har tagits av Folkbildningsrådet. Det är helt avgörande att folkbildningens pengar går till det de ska gå till. Därom ska det inte råda någon som helst tvekan.

Jonas Andersson läser högt ur Säpos remissvar till Demokrativillkorsutredningen. Jag noterar med intresse att också Säpo ställer sig positivt till att regeringen arbetar med demokrativillkoret. Jag skulle vilja fästa Jonas Anderssons uppmärksamhet på ett annat remissvar, som jag tyvärr inte kan läsa innantill från; jag har det inte framför mig. Det är det remissvar som Säpo lämnade på det förslag om ett etableringsstopp för fristående skolor med konfessionell inriktning som regeringen skickade ut på remiss. Säkerhetspolisen slog där mycket tydligt fast hur viktigt det är att detta område regleras.

Jag skulle vilja ställa en motfråga till Jonas Andersson: Kommer Jonas Andersson och Sverigedemokraterna att lyssna lika mycket på Säpos remissvar när det gäller frågan om religiösa friskolor? Det är en fråga där Sverigedemokraterna helt och hållet har ställt sig på de religiösa skolvuvudmännens sida.

Anf. 32 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD):

Fru talman! Jag tror inte att någon kan betvivla att Sverigedemokraterna tar hotet från islamismen på allvar. Vad Säpo säger är självklart mycket viktigt för oss. Det är också därför jag när det gäller folkbildningspolitiken påpekade att jag inte tycker att regeringen alls har tagit denna fråga på allvar, exempelvis när det gäller Ibn Rushd.

Men nu är det dags att stänga av bidragskranen till islamisterna. Islamister ska inte ha en enda skattekrona till. Det finns hur mycket fakta som helst på bordet när det gäller Ibn Rushds kopplingar till islamism och till

Muslimska brödrskapet. Trots detta går det mycket sakta för regeringen att sätta stopp för bidragsregnet i mångmiljonklassen över Ibn Rushd. Om Folkbildningsrådet inte klarar av att fatta de beslut som krävs måste ju regeringen och Anna Ekström agera. Annars fortsätter miljonregnet över islamisterna till stor skada för det svenska samhället.

Fru talman! Jag vill hävda att problemen med islamism inte hade varit i närheten av så utbredda som de är i Sverige i dag om det inte vore för denna regering och tidigare regeringar. De har via myndigheterna pumpat in enorma summor i olika organisationer i civilsamhället, som Ibn Rushd.

Dessa organisationer lever därmed närmast uteslutande på skattemedel, så detta är i väldigt hög grad ett politiskt skapat problem. Vi hade alltså varit utan en rad olika islamistorganisationer och organisationer med kopplingar till islamister om inte så hade skett. Jag menar att regeringens folkbildningspolitik har havererat. Sverigedemokraternas linje är däremot att islamister inte ska ha en enda krona till, och det finns inga undantag från detta.

Jag vill fråga, generellt sett: När så många islamistkopplingar kommer fram hos en organisation som får tiotals miljoner kronor i statsbidrag om året och ansvarig myndighet börjar granska detta närmare, är det inte då dags att frysa utbetalningarna tills man förstår vad det är som händer och vad man håller på med? Ser inte Anna Ekström en risk för att islamister annars tillskansar sig ytterligare miljoner av skattebetalarnas pengar?

Anf. 33 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag ber verkligen fru talmannen om ursäkt för att jag tjarar, men än en gång: Den svenska modell som vi har för vår förvaltningspolitik, som har tjänat oss väl genom årtiondena, förbjuder mig att ha synpunkter på hur myndigheter, i detta fall Folkbildningsrådet, fattar beslut med stöd av lag. Så jag varken får eller kan ge mig in i diskussioner om enskilda bidragsmottagare.

Jag noterar att Folkbildningsrådet så sent som alldeles nyligen har gått ut och berättat att man skärper villkoren för bidragsgivningen och förstärker kontrollen. Jag noterar att Folkbildningsrådet så sent som för några timmar sedan berättade att man samarbetar med polisen för att se till att pengarna inte går till fel saker.

Detta är viktigt. Folkbildning är, som Olof Palme sa, demokratins vapensmedja. Olof Palme sa också en gång att Sverige är en studiecirkeldemokrati. Sveriges välstånd har byggts av människor som tillsammans har bildat sig i studieförbund och på folkhögskolor.

De pengar som vi ger till studieförbund och folkhögskolor går till ett viktigt ändamål. De går till människors förkovran och till att stärka demokratin, sluta bildningsklyftor och ge människor chans att påverka sin livssituation. Och de går till att stärka kulturen i hela vårt land. Inte ett öre ska gå till antidemokratiska verksamheter.

Jag får tacka för debatten och försäkra Jonas Andersson och alla andra som lyssnar att det arbete som regeringen gör för att stärka folkbildningen innefattar inte bara att se till att det finns goda medel till den fina verksamhet som bedrivs utan också att se till att det finns medel till kontroll och uppföljning så att pengarna inte hamnar fel.

Anf. 34 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Lotta Olsson har frågat socialministern vilka konkreta åtgärder som ministern avser att vidta för att det ska bli betydligt fler specialistsjuksköterskor i den svenska vården. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Jag instämmer med interpellanten om att tillgången till tillräckligt många vårdutbildade är grundläggande för att hälso- och sjukvården ska kunna fullfölja sitt uppdrag. Jag instämmer också i att vi står inför stora utmaningar vad gäller att hantera det vårdbehov som uppstått, samtidigt som coronapandemin fortgår. En stärkt bemanning i hälso- och sjukvården är därför en prioriterad fråga för regeringen.

Behovet av specialistsjuksköterskor i vården är stort och förväntades redan före pandemin också öka under kommande år. Därför är det viktigt att fler sjuksköterskor vidareutbildar sig till specialistsjuksköterskor. Regeringen inledde 2015 en utbyggnad av utbildningarna till sjuksköterska, barnmorska och specialistsjuksköterska. Utbyggnaden av specialistsjuksköterskeutbildningen innebär att universitet och högskolor har tillförts resurser som motsvarar ytterligare 600 studenter på heltid varje år.

Regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner har ingått en överenskommelse som ska stödja utvecklingen av hälso- och sjukvården, med särskild inriktning på den nära vården. Satsningen omfattar totalt drygt 6,2 miljarder kronor för 2020. Inom ramen för överenskommelsen har 2,9 miljarder kronor avsatts för att stärka förutsättningarna för vårdens medarbetare. Av dessa ska 500 miljoner kronor gå till regionerna för att fler sjuksköterskor ska ges möjlighet att läsa till specialistsjuksköterska och kunna kombinera studier med arbete. Detta kan ske genom utbildningsanställningar och olika former av utbildningsförmåner, som delvis eller full lön under studierna. Det avsätts också 100 miljoner kronor till regionerna för att bidra till deras arbete med att utveckla kompetens- och karriärmodeller för specialistsjuksköterskor med fördjupad kompetens inom centrala områden.

För att möta vårdens utmaningar med kompetensförsörjningen krävs ett effektivt samarbete mellan regioner, kommuner och lärosäten. Det krävs också dialog med andra aktörer. För att universitet och högskolor ska kunna utbilda fler specialistsjuksköterskor måste det till exempel finnas tillgång till VFU-platser i hälso- och sjukvården. Det krävs också att de sjuksköterskor som vill vidareutbilda sig faktiskt får tjänstledigt. Detta är frågor som lärosätena inte själva kan lösa.

Regeringen inrättade den 1 januari 2020 ett nationellt vårdkompetensråd, som bland annat ska kartlägga, samordna och effektivisera kompetensförsörjningen när det gäller personal inom vården. Syftet med rådet är att stärka och formalisera samverkan om kompetensförsörjningsfrågor i hälso- och sjukvården. Jag ser fram emot att ta del av rådets arbete och förväntar mig att arbetet ska ha en positiv effekt på kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården.

Svar på
interpellationer

Anf. 35 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Den svenska högspecialiserade vården är i världsklass. Resultat och kapacitet är höga, och de ingrepp man kan göra för de mycket svårt sjuka vars liv man kan rädda har aldrig varit så framgångsrika som nu. Detta är tack vare den forskning som drivit utvecklingen framåt, modern teknik och nya läkemedel.

Detta hade inte varit möjligt utan välutbildad och erfaren personal. Svensk intensivvård har högutbildad personal på alla befattningar. Vi har specialkunnig personal som sköter material och lokalvård. Vi har specialutbildade undersköterskor och specialutbildade läkare. All personal som bemannar svensk sjukvård normalt är välutbildad, men jag tänker koncentrera mig på intensivvårdssjuksköterskorna.

Under coronapandemin har våra intensivvårdsavdelningar ställt om och utökat sina platser. Sjukhusen har stängt planerad kirurgi och i stället flyttat resurser till intensivvården – en intensivvård som i våras, då läget var som mest akut, vårdade 500 patienter med covid-19 i Sverige.

Fru talman! Detta är extraordinärt och har pågått under lång tid. Alla resurser koncentrerades, och man fick byta både arbetsuppgifter och arbetsort. Scheman fick läggas om och semestrar skjutas på framtiden.

Jag är mycket stolt och faktiskt lite rörd över vad svensk intensivvård kan prestera och har presterat. Det finns en arbetsmoral och en flexibilitet som är fantastisk. Vi har heller inte hört att man skulle välja att avstå från att göra sin plikt i jobbet på grund av rädsla för att bli smittad. Man har arbetat på.

Allt detta som har skapat trygghet för oss mitt i stormens öga, att intensivvården finns, är inte en självklarhet. Det är något som vi kan förlora. Det kräver att det finns tillräckligt många specialutbildade sjuksköterskor som organiserar, leder och utför arbetet med de svårast sjuka och som har kompetens att riskbedöma, prioritera och vårda.

Fru talman! Att skaffa sig denna kompetens tar tid. Den faktiska utbildningstiden är nästan fem år på universitet. Dessutom krävs erfarenhet som allmän sjuksköterska före specialistutbildningen och år av erfarenhet som färdigutbildad för att nå så hög kompetens. Det är en kompetens som många i dag har men en kompetens och kapacitet som vi inte kommer att ha tillgång till om några år om inget radikalt görs.

Kåren intensivvårdssjuksköterskor har en hög medelålder. En stor del av den erfarna kåren i dag går inom en snar framtid i pension. Då kommer vi inte att ha tillgång till deras kompetens och erfarenhet i vården. Vi kommer heller inte att ha tillgång till dem som mentorer och utbildare av nya specialistsjuksköterskor.

Specialistsjuksköterskorna behöver inte bara ha en hög akademisk kompetens hos sina utbildare i teoridelen; de behöver också en hög praktisk kompetens hos sina utbildare i den praktiska delen av utbildningen. Bara genom detta har det varit möjligt att få kanske världens bästa intensivvård – något som vi ska vara väldigt stolta över.

Anf. 36 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Lotta Olsson har frågat mig hur vi får tillräckligt många specialistsjuksköterskor i vården, och det är det som jag tänker att vi får föra det här samtalet kring.

Specialistsjuksköterskeutbildningen har elva fasta inriktningar, och det finns en utbildning med öppen inriktning som lärosätena själva kan bestämma över utifrån vårdens behov.

Grundläggande är att regeringen är väldigt tydlig med – och detta vill jag också vara tydlig med i den här debatten – att tillräckligt mycket utbildad personal i vården är en av de viktigaste förutsättningarna för att vi även i fortsättningen ska ha en välfärd i världsklass. Och jag är glad att se Lotta Olssons engagemang i denna fråga och för vårdens kompetensförsörjning.

Jag ska säga någonting om coronapandemin. Det är klart att den har varit och fortfarande är en utmaning för hela vårt samhälle. Vårdpersonalen har stått i fokus. Man har arbetat hårt för att hjälpa de drabbade och samtidigt upprätthålla den ordinarie vården. Det har varit och är fortfarande extremt tufft och utmanande.

Det som jag kan se utifrån mitt perspektiv när det gäller kompetensförsörjningen är att en positiv effekt som vi kan se under denna pandemi är att det är fler än tidigare som har valt att söka sig till våra vårdutbildningar. Exempelvis är det en stor ökning till sjuksköterskeprogrammet – 34 procent fler som söker till sjuksköterskeprogrammet. Och det är ju mycket bra i spåren av pandemin att ännu fler ser vilket oerhört viktigt jobb det är och att fler söker sig dit, för om vi utbildar fler sjuksköterskor kan vi i nästa steg också utbilda fler specialistsjuksköterskor.

Ansvar för kompetensförsörjningen delas mellan lärosätena och sjukvårdshuvudmännen. Som jag sa krävs det ett väldigt effektivt samarbete mellan regioner, kommuner och andra aktörer.

Från regeringens sida har vi tillfört medel och träffat en överenskommelse med SKR för att utveckla arbetets organisering, öka bemanningen, utveckla arbetssätt och verksamhetsstöd. Allt detta bidrar till att attrahera, bibehålla och utveckla medarbetare inom hälso- och sjukvården. Vi har också tillfört pengar så att regionerna kan ge fler sjuksköterskor möjlighet att få en betald specialistutbildning. Både Lotta och jag är ju från Region Örebro län, en S-ledd sådan, som har gått före i detta och som införde detta för 12–15 år sedan. Nu har resten av landet följt med, och det är väldigt bra. Den här satsningen har inneburit en ökning av antalet individer som har studerat till specialistsjuksköterska eller barnmorska med något slags ersättning.

Vi fortsätter det här arbetet för att öka attraktiviteten för att bli specialistsjuksköterska. För bättre utvecklings- och karriärmöjligheter föreslår regeringen också en fortsatt satsning på karriärtjänster om 100 miljoner årligen från 2020. Vi tar verkligen kompetensförsörjningen på absolut största allvar. Men vi inser att det är utmaningar som vi behöver vara många som hjälps åt att lösa. Av den anledningen har vi också instiftat Vårdkompetensrådet. Det har en väldigt viktig roll att fylla när det gäller att göra de samlade bedömningar av behov inom vården som beslutsfattare på lokal, regional och nationell nivå behöver göra för att fatta beslut i de här frågorna.

Det är viktigt att vi har tillräckligt många utbildade sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor i den svenska sjukvården.

Anf. 37 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Som svar på min fråga har statsrådet Ernkrans redovisat de resurser som man i form av pengar vill satsa – gott så. Men vem har ansvaret för att allt detta kommer på plats?

Låt mig ta ett exempel också från Örebro, eftersom vi båda som sagt kommer därifrån. Där har man lagt ned utbildningen till intensivvårdssjuksköterska beroende på att man inte hade tillräckligt många sökande lektorer med tillräckligt hög akademisk kompetens. Då är frågan: Kan ett universitet självt bestämma om man ska lägga ned eller inte lägga ned en utbildning, om nu regeringen satsar väldigt mycket pengar? Vems ansvar är det? Har inte våra universitet något ansvar för att anordna utbildningen, utan kan de helt enkelt lägga ned den?

Detta är en utbildning som universiteten visserligen får bra betalt för. Utbildningsplatserna är några av de absolut dyraste utbildningarna på universiteten. Men det är relativt få platser. Det blir därför inte en mängd pengar på det sättet, så det påverkar inte så mycket ett universitets ekonomi om man lägger ned den typen av utbildning. Det finns ingen stor ekonomisk vinst att göra för ett universitet av att bedriva den här utbildningen.

Skulle man översätta det här förhållningssättet till den högspecialiserade vården skulle man kunna säga så här: Ursäkta, men din diagnos är inte så vanlig, så vi tar inte emot dig. Raljant, men var ligger samhällsansvaret? Sjukvården kan inte ensam ta samhällsansvaret om inte våra universitet och vår regering trycker på i de här frågorna.

Fru talman! Det är förkastligt att våra universitet inte har ett samhällsansvar för att tillräckligt många utbildas. Här kan man bara styra från ministernivå genom regleringsbrev till våra universitet. Det finns i dag ingen annan samordning, och våra regioner styr inte över utbildningsplatserna.

Därför är statsrådets svar till mig på min fråga, som jag ser det, svagt. Om detta utreds under lång tid kan det vara för sent. Många i en kompetent yrkeskår kommer strax att gå i pension och lämna vården, och då kommer vi inte att kunna ta hand om en pandemi om det kommer en ny våg.

Antalet sjuksköterskor som utbildar sig till specialistsjuksköterskor måste öka snabbt och radikalt, annars får vi räkna med att de svårast sjuka i framtiden inte kan få den högspecialiserade vård vi har i dag. Är vi beredda på detta? Är vi beredda på att förlora nära och kära som hade kunnat räddas om vi inte hade haft dagens utbildningsproblem?

Nej, både statsrådet och våra universitet skulle behöva gå en lång kurs i svensk intensivvård och där lära sig hur de löser sina uppdrag – uppdrag de fått svenska folkets förtroende att sköta och som de precis som intensivvården ska sköta ända in i kaklet och inte dra i långbänk med förödande konsekvenser.

Betänk att det skulle kunna vara din mamma, din man eller ditt barn som inte får den bästa vården när de behöver den.

Anf. 38 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag tycker att vårdens kompetensförsörjning, respekten för alla yrkesgrupper inom vården och respekten för att vi är ett samhälle där vi behöver hjälpas åt för att klara inte minst vårdens kompetensförsörjning, som coronapandemin har satt ytterligare fokus på, kräver ett helt annat ledarskap än den populism som Moderaterna just gav uttryck för i sitt inlägg.

Jag står för att detta är ett delat ansvar mellan sjukvårdshuvudmän, lärosäten och politiker. Det är många aktörer som behöver samlas för att klara vårdens kompetensförsörjning. Detta vet vi sedan tidigare, och det understryks ytterligare under coronapandemin.

Regeringen har vidtagit åtgärder för att stärka upp ekonomin och göra det möjligt att fortsätta att vidareutbilda specialistsjuksköterskor. Vi har instiftat ett vårdkompetensråd och utökat antalet heltidsutbildningsplatser med 600. Eftersom många studerar på deltid innebär det fler än 600 studerande.

Det här är viktiga ansträngningar, men vi behöver anstränga oss ytterligare för att klara vårdens kompetensförsörjning. Det kräver ett ledarskap som bär samverkan och ansvar från olika aktörer. Det krävs mer av ledarskap och samverkan och mycket mindre ingen-alls-populism.

Låt mig påminna om att Moderaterna är med och styr i 13 av landets regioner, och i 9 av dem har Moderaterna ordförandeposten. När det gäller hälso- och sjukvårdens möjlighet att rekrytera och behålla kunniga sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor har arbetsgivaren ett stort ansvar för att säkerställa att dessa vill stanna i yrket och får vidareutbildning. Det handlar om ansvar i relation till kompetens, god arbetsmiljö, löneutveckling och stimulerande arbetsuppgifter.

Regionerna, där som sagt Moderaterna är med och styr i 13 och har ordförandeposten i 9, spelar en viktig roll för att fler ska vilja stanna kvar i yrket och vidareutbilda sig.

Det krävs ett ledarskap som ser att det handlar om samverkan mellan många olika parter för att vi ska få ut det allra bästa och få så många som möjligt att både utbilda sig till sjuksköterskor och få möjlighet att vidareutbilda sig till specialistsjuksköterskor.

Behoven finns. Nu gäller det att samla ihop sig, ta ledarskapet och lösa detta, och jag är beredd att ta detta ledarskap.

Anf. 39 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Matilda Ernkrans kallar det populism.

Jag har tidigare i den här talarstolen tagit upp detta problem med socialministern. Visst finns det människor som lämnar sin profession för tidigt, men det jag talar om har legat i pipeline länge. Kåren är gammal, och många kommer snart att gå i pension. Den kompetens som finns och som det under pandemin har varit möjligt att växla upp bygger på att personalen har lång erfarenhet.

Det spelar ingen roll hur mycket resurser Matilda Ernkrans och hennes socialdemokratiska regering ger om det inte de facto gör att tillräckligt många utbildas nu. Även om regionerna skapar en bra arbetsmiljö och människor är kvar kommer denna möjlighet inte att finnas senare eftersom mentorerna och kompetensen går i pension.

Det är tråkigt att det ska kallas populism när jag påtalar ett problem som kommer att få enorma konsekvenser. Ja, det får konsekvenser under en pandemi. Men både du och jag kan behöva större operationer i framtiden, och då gör det stor skillnad om det finns högkompetent personal som kan ta emot oss eller inte.

Det handlar inte om snabbutbildningar, utan detta tar lång tid. För länge sedan jobbade jag själv i intensivvården och samtalade med en italiensk läkare, och han beskrev hur man på den tiden kunde göra fantastiska opera-

tioner i Italien. Men om det sedan inte fanns någon som kunde ta hand om dessa patienter fick man inget bra resultat.

Jag vill bara rödflagga för att situationen är akut. Det är inte populism.

Anf. 40 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Detta engagemang har funnits länge, och som ledamoten påpekade tar det tid att utbilda sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor.

Då var det väl för väl att den socialdemokratiskt ledda regeringen som tillträdde 2014 redan 2015 inledde en utbyggnad av utbildningarna till sjuksköterska, barnmorska och specialistsjuksköterska.

Det är väl för väl nu när 34 procent fler söker till sjuksköterskeprogrammet att vi har byggt ut antalet utbildningsplatser på våra universitet och högskolor så att vi kan anta 10 procent fler till högskolan i höst.

Det är väl för väl att vi har riktat in utbyggnaden på bristyrkesutbildningar.

Det är väl för väl att den S-ledda regeringen tog fram pengar så att fler än bara de i Region Örebro län fick möjlighet att vidareutbilda sig till specialistsjuksköterska.

Det har också visat sig att sedan detta kom på plats på nationell nivå utbildar sig fler till specialistsjuksköterska. Sett över två år har 550 personer fler studerat vidare till specialistsjuksköterska och barnmorska.

Jag hoppas att regering, riksdag, regioner och kommuner, också moderatledda sådana, kan fortsätta ett konstruktivt samarbete för kompetensförsörjningen i vården. Jag välkomnar Moderaterna i detta arbete.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 17 september

2020/21:15 Paketreselagen och resegarantin

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet *Lena Micko* (S)

§ 9 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 17 september

2020/21:66 Elförsörjningen i Västmanland

av *Åsa Coenraads* (M)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2020/21:67 Digital signering hos statliga myndigheter

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet *Lena Micko* (S)

§ 10 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Prot. 2020/21:10
18 september

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 18 september

2019/20:2103 Utökat blyhagelförbud

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 11.09.

Sammanträdet leddes av andre vice talmannen.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 3 Svar på interpellation 2019/20:462 om åtgärder för att minska gifterna i Östersjöns fisk	2
Anf. 1 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	2
Anf. 2 LARS BECKMAN (M)	4
Anf. 3 ANDRE VICE TALMANNEN	4
Anf. 4 KJELL JANSSON (M)	5
Anf. 5 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	5
Anf. 6 LARS BECKMAN (M)	6
Anf. 7 KJELL JANSSON (M)	7
Anf. 8 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	8
Anf. 9 LARS BECKMAN (M)	9
Anf. 10 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	9
§ 4 Svar på interpellation 2019/20:465 om Preems utbyggnad i Lysekil	10
Anf. 11 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	10
Anf. 12 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	11
Anf. 13 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	12
Anf. 14 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	13
Anf. 15 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	14
Anf. 16 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	15
Anf. 17 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	15
§ 5 Svar på interpellation 2019/20:469 om offentliga bidrag till Ibn Rushd	16
Anf. 18 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	16
Anf. 19 AMINEH KAKABAVEH (-)	18
Anf. 20 MIKAEL STRANDMAN (SD)	18
Anf. 21 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	19
Anf. 22 AMINEH KAKABAVEH (-)	20
Anf. 23 MIKAEL STRANDMAN (SD)	21
Anf. 24 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	21
Anf. 25 AMINEH KAKABAVEH (-)	22
Anf. 26 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	22
§ 6 Svar på interpellation 2020/21:1 om indraget stöd till islamistkopplat studieförbund på kommunal nivå	23
Anf. 27 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	23
Anf. 28 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD)	24
Anf. 29 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	25

Anf. 30 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD)	26	Prot. 2020/21:10
Anf. 31 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	27	18 september
Anf. 32 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD)	27	
Anf. 33 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	28	
§ 7 Svar på interpellation 2019/20:474 om tillgången till		
specialistsjuksköterskor	29	
Anf. 34 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	29	
Anf. 35 LOTTA OLSSON (M)	30	
Anf. 36 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	30	
Anf. 37 LOTTA OLSSON (M)	32	
Anf. 38 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	32	
Anf. 39 LOTTA OLSSON (M)	33	
Anf. 40 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	34	
§ 8 Anmälan om interpellation	34	
§ 9 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	34	
§ 10 Anmälan om skriftligt svar på fråga	35	
§ 11 Kammaren åtskildes kl. 11.09.....	35	